

31200 XIII Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2008

Nr. Verslag houdende een lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld 2 oktober 2007

De vaste commissie voor Economische Zaken, belast met het voorbereidend onderzoek van bovengenoemd wetsvoorstel, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

Met vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Kraneveldt-van der Veen

De griffier van de commissie,
Franke

Nr Vraag

- 1 Wat gaat de regering doen aan de regionale ongelijkheid door verhoging van de accijnzen, nu bijvoorbeeld Limburg met enkele honderden kilometers grens veel harder wordt getroffen door deze maatregel?

De accijns voor blanke diesel wordt met ingang van 1 juli 2008 opgetrokken met 3 Eurocent per liter. Het verschil in pompprijzen met Duitsland is zodanig dat deze accijnsverhoging niet zal leiden tot grenseffecten. Met betrekking tot België kunnen beperkte grenseffecten optreden. De verhoging van de accijns is vastgelegd in het regeerakkoord van dit kabinet.

- 2 Welke steun kan de regering toezeggen aan de 4 laatste familiebierebrouwerijen, nu de accijnsverhogingen deze bedrijven dwingen te stoppen?

Het is mij bekend dat enkele Nederlandse bierebrouwerijen in de grensstreek van mening zijn dat zij door het veelal regionale karakter van deze brouwerijen extra getroffen worden door accijnsverhogingen. Ik heb geen berichten ontvangen dat deze brouwerijen gedwongen worden om als gevolg van de accijnsverhogingen hun productie te stoppen. Specifieke maatregelen voor vier familiebierebrouwerijen zijn op dit moment niet aan de orde. Bovendien verzet de Europese mededingingsregelgeving zich tegen een dergelijke steun.

- 3 Wat is de regering voornemens te doen aan de valse concurrentie die er ontstaat door Euregionale ongelijkheid?

Het kabinet heeft binnen de ruimte die de Commissie hiervoor geeft het maximale gedaan om te zorgen dat Nederlandse bedrijven in de grensstreken niet benadeeld worden ten opzichte van concurrenten in de grensstreek van onze buurlanden.

Bij het opstellen van de zogenaamde steunkaart heeft het kabinet hiernaar gekeken en juist de grensstreken ingetekend. Op 25 april jl. is de Kamer akkoord gegaan met het kabinetsvoorstel voor de steunkaart. Het deel van het Nederlandse grondgebied dat hiervoor in aanmerking komt is conform de vereisten van Brussel ingeperkt (9% tot en met 2008 en 7,5% vanaf 2009), maar ook de buurlanden hebben moeten inleveren.

Binnen deze steunkaartgebieden is de Investeringspremieregeling (IPR) van kracht. Deze heeft als doel de keuze van ondernemers voor de vestigingslocatie te beïnvloeden. Door de subsidie kan een ondernemer worden overtuigd toch in Nederland te investeren in plaats van net over de grens in Duitsland of België. Het kabinet heeft hiervoor voor 2007 31,45 miljoen euro beschikbaar gesteld.

De EU en het Rijk stimuleren daarnaast binnen de Euregio's samenwerking over de grenzen heen. De programma's voor Europees Territoriale Samenwerking 2007-2013 bieden aan weerszijden van de grenzen hetzelfde kader om samenwerkingsprojecten te ondersteunen.

- 4 Wat heeft de regering tegen kernenergie, nu de regering tot op heden weigert serieus in te gaan op dit thema?

De regering is altijd bereid serieus op een thema in te gaan, ook als dat thema kernenergie betreft. Een goede aanleiding hiertoe kunnen de adviezen zijn van de SER-commissie Toekomstige energievoorziening en van de AER inzake de gewenste brandstofmix, die eind dit jaar worden verwacht.

- 5 Waarom wordt er zo veel geïnvesteerd in windenergie nu blijkt dat andere vormen van duurzame energie, zoals zonnecellen in glas, zich veel sneller terugverdienen en dus meer opbrengen?

Wind blijft naar verwachting nog vele jaren één van de meest kosteneffectieve duurzame energie-opties. Zon-pv is en blijft voorlopig een veel duurder duurzame energie-optie, ondanks de soms spectaculaire innovaties van de laatste tijd (zoals zon-pv op glasbolletjes).

- 6 Wat wordt bedoeld met het niet nader uitgewerkte begrip “comply or explain” in relatie tot prestatie-indicatoren, als titel van punt 2?

Met de motie van het lid Douma c.s. (Kamerstuk 2004-2005, 29 949, nr. 11) heeft de Tweede Kamer aangegeven dat de beleidsdoelen in de begroting geformuleerd dienen te worden in termen van te realiseren effecten (outcome) en daarvan afgeleide prestatiegegevens en dat daarvan alleen kan worden afgeweken als daarvoor een motivering wordt gegeven volgens het principe “pas toe of leg uit” (“comply or explain”).

- 7 Hoe komt het dat begrotingsartikel 9 (statistiek) zo veel duurder is dan begrotingsartikel 8 (economische analyses en prognoses), namelijk 174 miljoen tegen 11 miljoen euro? Is het CBS zoveel duurder dan het CPB? Hoe is dit te verklaren?

Het verschil in kosten tussen het CBS en het CPB wordt veroorzaakt door de omvang en aard van de werkzaamheden van beide partijen. Het Centraal Planbureau is qua karakter meer een denktank, terwijl het CBS tevens een organisatie is voor gegevensverzameling en -verwerking. Het Centraal Bureau voor de Statistiek is verantwoordelijk voor de productie en publicatie van nationale, officiële statistieken. Om (veelal) wettelijk verplichte statistieken (in de databank van het CBS (Statline) staan 1697 tabellen, die door het CBS zijn opgesteld) te maken is gegevensverzameling en -verwerking, door bijvoorbeeld veldonderzoek, nodig. Daarnaast heeft het CBS taken op het gebied van coördinatie, standaardclassificaties en statistische research. Om voorgaande werkzaamheden uit te voeren heeft het CBS in 2008 een personeelsbestand van circa 2185 nodig. Het Centraal Planbureau heeft als taak wetenschappelijk verantwoorde en up-to-date onafhankelijke economische analyses en prognoses te maken. Het CPB heeft hiervoor een personeelsbestand van circa 145 fte.

- 8 Kan de regering in tabelvorm een overzicht geven van het aantal indicatoren en het aantal kengetallen dat zij heeft opgenomen in de begroting, uitgesplitst per algemene doelstelling en per operationele doelstelling?

Zie bijlage.

- 9 Hoe verhouden de drie pijlers van het beleid van het ministerie van Economische Zaken zich tot de nieuwe missie? Kan de regering dit uitwerken met betrekking tot de drie “nieuwe” prioriteiten? Wat betekenen de nieuwe “slogans” concreet voor de Nederlandse ondernemers?

In de leeswijzer van de begroting 2008 staat dat het EZ-beleid berust op drie pijlers. Deze pijlers zijn (voor zover van toepassing) leidend bij de opbouw van de beleidsartikelen. Om aan de missie van EZ uitvoering te geven, zal vaak een gecombineerde inzet op basis van de drie pijlers noodzakelijk zijn: creëren van de juiste randvoorwaarden (markt en spelregels), aanbod van algemene beleidsinstrumenten (basispakket) en inzet van specifiek beleid voor specifieke doelgroepen, sectoren of doeleinden (programmatisch pakket). De drie pijlers schragen op deze wijze elk van de drie prioriteiten, zoals verwoord in de Beleidsagenda en concreet uitgewerkt in de beleidsartikelen.

- 10 Waarom is het niet mogelijk indicatoren te benoemen als het gaat om een stabiele macro-economische omgeving? Waarom zou bijvoorbeeld het inflatiecijfer geen goede indicator kunnen zijn? Welke indicatoren zijn denkbaar als het gaat om de interne markt?

In de praktijk zijn de realisatiewaarden van de indicatoren voor een macro-economische omgeving niet één op één te koppelen aan het gevoerde beleid omdat meerdere factoren van invloed zijn. Een stabiele macro-economische omgeving wordt immers beïnvloed door een groot aantal externe factoren, zoals internationale conjuncturele ontwikkelingen, beleid en ontwikkelingen in de EU, en economische onzekerheden op internationaal niveau. Dit geldt eveneens voor het inflatiecijfer dat hier als een mogelijke indicator wordt voorgesteld. Deze indicator wordt beïnvloed door het monetaire beleid van de ECB die onafhankelijk opereert. Ten aanzien van de interne markt is het evenmin mogelijk zinvolle indicatoren of kengetallen te ontwikkelen. Zoals beschreven in de toelichting op de begroting (blz. 4/5) wordt dit beleidsterrein eveneens gekenmerkt door een breed speelveld met veel actoren en tal van (economische) onzekerheden.

- 11 Wanneer komt er schot in de zoektocht naar nieuwe prestatie-indicatoren? Mag ervan uitgegaan worden dat niet gewacht hoeft te worden tot de begroting van volgend jaar? Wanneer kan een beleidsnota verwacht worden met de nieuwe prestatie-indicatoren?

De zoektocht naar nieuwe prestatie-indicatoren is afgerond. De uitkomst hiervan heeft zijn weerslag gekregen in de begroting 2008 door het opnemen van een aantal (3) nieuwe prestatie-indicatoren.

Zoals tijdens het wetgevingsoverleg over het Jaarverslag 2006 met uw Kamer is besproken, wordt waar het niet of niet goed mogelijk is om met een prestatie-indicator de effecten van het beleid weer te geven, wel zo veel mogelijk inzicht geboden in de relevante ontwikkelingen van het beleidsveld door kengetallen op te nemen. Derhalve zijn ook 9 nieuwe kengetallen opgenomen. Ook is met uw Kamer besproken alleen prestatie-indicatoren in de begroting opgenomen waar dat zinvol en relevant is, daarom is ook een aantal indicatoren komen te vervallen (betreft 7 prestatie-indicatoren en 7 kengetallen) en deels vervangen door nieuwe.

- 12 Welke stappen wil de regering zetten om te komen tot een Noordwest Europese energiemarkt?

Nederland zal zich ook het komende jaar blijven inspannen voor een verdere regionale marktintegratie. Hieraan wordt gewerkt in het Pentilateral Energy Forum, een samenwerkingsverband tussen de Benelux, Duitsland en Frankrijk, waarin overheden, regulators, en TSO's gezamenlijk werken aan de totstandkoming van een Noordwest-Europese markt voor elektriciteit. Op 6 juni jl. hebben de vijf betrokken ministers elkaar ontmoet en zijn er twee belangrijke stappen gezet, namelijk 1) de ondertekening van een Memorandum of Understanding tussen de ministers, TSO's, toezichthouders, elektriciteitsbeurzen en marktpartijen van de vijf landen en 2) het besluit van de vijf ministers om een soortgelijk initiatief op te zetten voor de gasmarkt.

Het komende jaar zal in het teken staan van de implementatie van deze twee zaken. Ten eerste wordt gewerkt aan het opzetten van het zogenaamde Gas Platform, dat als doel heeft de integratie van de Noordwest Europese gasmarkt te bevorderen en afspraken te maken over voorzienings- en leveringszekerheid. Ten tweede zal het komende jaar gewerkt worden aan de implementatie van het MoU. In het MoU is overeengekomen om een model te ontwikkelen dat het mogelijk maakt om per januari 2009 te komen tot (flow based) marktkoppeling tussen de vijf landen. Bij marktkoppeling worden de elektriciteitsbeurzen aan elkaar gekoppeld, waardoor grensoverschrijdende handel beter wordt gefaciliteerd en de interconnectoren beter worden benut. Dit verbetert de betaalbaarheid en betrouwbaarheid vanwege ruimere importmogelijkheden. Daarnaast zijn in het MoU afspraken gemaakt op het gebied van leveringszekerheid, die het komende jaar zullen worden geïmplementeerd.

- 13 Wat zal het belangrijkste aandachtspunt zijn voor de minister in deze kabinetsperiode? Kan het genoemde concept van "zelfbewust ondernemerschap" verder worden uitgewerkt? Hoe verhoudt dit (mogelijke) centrale thema zich tot de beleidsagenda waarin een verschuiving waarneembaar lijkt te zijn van marktwerking en ondernemerschap, naar duurzaamheid en de consumentenrechten? Hoe verhoudt dat zich op zijn beurt met de waarschuwingen van de regering tegen opkomend nationalisme, dat slecht is voor de economie? Hoe sluit dit weer aan bij het idee dat Nederland het beste uit zichzelf haalt, als basis voor de verbetering van de kwaliteit van onze samenleving? Kan uit bovengenoemde zaken een coherente centrale boodschap gedestilleerd worden?

De coherente centrale boodschap is vastgelegd in de nieuwe missie van EZ: in een open wereldeconomie werken aan een welvarend, duurzaam en ondernemend Nederland. In de beleidsagenda is de missie uitgewerkt voor een drietal thema's. Het door u genoemde concept van "zelfbewust ondernemerschap" zou kunnen dienen als overkoepelend begrip voor het eerste thema: meer ruimte voor bedrijven om te ondernemen en te vernieuwen. Deze prioriteit omvat het willen en het kunnen ondernemen, de noodzaak om op maatschappelijk verantwoorde wijze te ondernemen en

het streven naar voortdurende vernieuwing en innovatie. De andere thema's betreffen de positie van de consument (prioriteit 2) en de publieke belangen in de energie en elektronische communicatie sectoren (prioriteit 3).

- 14 Kan een verklaring worden gegeven voor de plotselinge daling van het consumentenvertrouwen in september 2007? Is het waar dat dit niet alleen verband houdt met de kredietcrisis in de VS, maar ook met de negatieve koopkrachtplaatjes op Prinsjesdag? Hoe kan de regering de “feel good factoren” versterken en zo een bijdrage leveren aan de economische groei? Waarom probeert de ene centrale bankier (de heer Trichet) optimisme uit te stralen, terwijl de andere (de heer Greenspan) juist een pessimistisch verhaal houdt? Is het waar dat de economie gebaat is bij een optimistische houding van beleidsmakers?

Het onderzoek vond plaats in de eerste tien werkdagen van september. Vlak voor en tijdens deze periode verschenen veel berichten over de crisis op de internationale financiële markten en de onrust op de aandelenbeurzen. Ook verschenen er in de eerste week van september berichten in de media over dalende koopkracht volgend jaar. Omdat consumenten snel reageren op onzekerheden en slecht economisch nieuws heeft dit geleid tot een forse daling van het consumentenvertrouwen. Vooralsnog ziet het er niet naar uit dat dit negatieve sentiment zich vertaald naar een daling van de koopbereidheid. Op dit moment is het overigens lastig om aan te geven of er sprake is van een trendbreuk in het consumentenvertrouwen. De ontwikkeling van het consumentenvertrouwen in de komende periode zal hierover meer duidelijkheid geven.

- 15 Wat doet de regering om de verwachte contractloonstijging van 3,25 % in 2008, met het gevaar dat Nederland zich opnieuw uit de markt prijst, te voorkomen? Zijn de lastenverhogingen voor mensen die werken en voor consumenten niet de oorzaak van de grote loonstijging? Is het regeringsbeleid daarmee niet een groot gevaar voor onze economie en werkgelegenheid?

De ontwikkeling van de contractloonstijging moet onder meer in perspectief gezien worden van de productiviteitsontwikkeling en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Een contractloonstijging is niet per definitie slecht voor de economie. Zo leidt een contractloonstijging die in lijn is met productiviteitsontwikkeling ceteris paribus niet tot een verslechtering van de concurrentiepositie. In algemene zin moet opgemerkt worden dat het primaat voor de loonvorming bij sociale partners ligt. Het kabinet treedt daar niet in, maar volgt de ontwikkelingen uiteraard wel. Vooralsnog geven die geen aanleiding voor ongerustheid. Het CPB wijst op toenemende krapte op de arbeidsmarkt als voornaamste reden voor de contractloonstijging volgend jaar. Naar verwachting leidt de geraamde loonstijging volgend jaar niet tot een verslechtering van de Nederlandse concurrentiepositie (gebaseerd op arbeidskosten per eenheid product). De Nederlandse concurrentiepositie laat dit jaar juist voor het eerst sinds 2000 een verbetering zien. Vanzelfsprekend blijft waakzaamheid geboden.

- 16 Hoe kan de regering bijdragen aan een nieuwe gouden eeuw, waarin Nederland zoals in de 17-de eeuw opnieuw de meest vooraanstaande handelsnatie ter wereld wordt? Welke inspanningen van overheid en bedrijfsleven zijn daarvoor nodig? Is een nieuwe gouden eeuw te bewerkstelligen met meer pioniersmentaliteit en hoe kan deze bevorderd worden? Wat waren voor Nederland in de 17-de

eeuw de doorslaggevende succesfactoren, en op welke manier kunnen deze ook in de 21e eeuw nog van toepassing zijn? Kan een nieuwe gouden eeuw de nieuwe missie zijn voor het ministerie van economische zaken?

Laat ik voorop stellen dat Nederland nog steeds een vooraanstaande handelsnatie in de wereld is. WTO-cijfers tonen dat Nederland de op vijf na grootste exporteur van goederen ter wereld is en de achtste importeur. Tijdens de 17^e eeuw - de Gouden Eeuw - beleefde de Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) haar hoogtijdagen. De geschiedenis van de VOC toont o.a. dat het voor een land voordelig is om zich internationaal te profileren. In die zin is globalisering dan ook niet iets dat je moet afwachten, maar iets dat je opzoekt. Ook de veelgeroemde VOC-mentaliteit is een bron van inspiratie voor nationaal en internationaal ondernemerschap. EZ besteedt aandacht aan het stimuleren van ondernemerschap in al zijn facetten (toegang tot micro-financiering, aanpak regeldruk, toegang tot fiscale faciliteiten, aandacht voor ondernemerschap in onderwijs, verruimen borgstellingsregeling MKB met extra mogelijkheden voor internationaal georiënteerde ondernemers etc.). Wellicht dat de peper die de VOC naar Nederland haalde - in overdrachtelijke zin - ingezet zou kunnen worden om het ondernemerschap verder te stimuleren. De VOC was als eerste multinationale onderneming natuurlijk wel puur gericht op winst. En een departement als Economische zaken heeft een veel bredere maatschappelijk verantwoordelijkheid.

- 17 Is het beeld juist dat er in Nederland veel weerstand is tegen vernieuwingen van het management en de medewerkers? Is het dan ook juist dat de pioniersgeest in Nederland onvoldoende afwezig is, in tegenstelling tot in de 17e eeuw? Hoe kan de regering de pioniersgeest nieuw leven inblazen, met name in de middelgrote en grote bedrijven, waar creativiteit en inventiviteit naar verluidt te weinig ruimte krijgen? Kan de regering een programma starten voor de ontbureaucratisering van grote bedrijven, en het openbreken van gesloten bedrijfsculturen? Hoe kan een dergelijk programma eruit zien?

Het is van groot belang voor het innovatief vermogen van onze economie dat weerstand tegen vernieuwingen zoveel mogelijk worden weggenomen. Het innovatieproces is een tweespel van sociale en technologische innovatie. Om het innovatieproces tot volledige wasdom te kunnen laten komen is een innovatief klimaat noodzakelijk waarin volop wordt geïnvesteerd in mens en organisatie, kortom sociale innovatie. Sociale innovatie is de vernieuwing van de arbeidsorganisatie en het maximaal benutten van competenties van medewerkers, gericht op het verbeteren van de (bedrijfs)prestaties en ontplooiing van talent. Dit gebeurt door vernieuwingen op het gebied van management, organisatie en arbeid in bedrijven, organisaties en instellingen. Om mensen mee te krijgen is een open organisatiestructuur nodig. Hier ligt een uitdaging voor arbeidsorganisaties om te werken aan oprechte waardering in de onderlinge relaties en zorg te dragen voor onderling vertrouwen.

Werkgevers en werknemers zijn gezamenlijk verantwoordelijk om sociale innovatie te realiseren. De overheid heeft een faciliterende rol. Om best practices op het gebied van sociale innovatie te verspreiden is in 2006 het Nederlands Centrum voor Sociale Innovatie (NCSI) opgericht door sociale partners en kennisinstellingen, waaraan de ministeries van EZ, OCW en SZW financieel bijdragen. De nadruk van de activiteiten van het NCSI ligt op bewustwording en de uitwisseling van kennis van effectieve en succesvolle aanpakken. Ook in pijler 2 van het beleidsprogramma van het Kabinet wordt uitvoerig aandacht besteed aan het belang van sociale innovatie. Zowel via Project Nederland

Ondernemend Innovatieland als met behulp van het Innovatieplatform zal worden ingezet op een meer integrale aanpak om sociale innovatie te bevorderen en het vernieuwingsvermogen van organisaties vergroten.

- 18 Deelt de regering het standpunt dat wanneer reeds sprake is van een hoge arbeidsproductiviteit, zoals in Nederland, het moeilijker is om de arbeidsproductiviteit (verder) te verhogen dan in een situatie waarin sprake is van een lagere arbeidsproductiviteit? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke consequenties trekt de regering hieruit voor haar beleid gericht op de arbeidsproductiviteit?

Indien er sprake is van een hoge productiviteit in een land is het lastiger om via zogenoemde 'catching up' productiviteitswinst te boeken. Onder 'catching up' wordt verstaan dat landen met een lager productiviteitsniveau extra productiviteitsgroei kunnen boeken vergeleken met landen met een hoger productiviteitsniveau, bijvoorbeeld door het overnemen van hoogwaardige technologieën van de hoogproductieve landen. Niettemin is het mogelijk om ook met een hoog productiviteitsniveau een hoge arbeidsproductiviteitsgroei te realiseren. De VS is een goed voorbeeld van een land dat een hoog niveau van de arbeidsproductiviteit weet te combineren met hoge groeicijfers. Er zijn naast catching-up namelijk ook andere kanalen waarlangs landen hun arbeidsproductiviteit kunnen laten groeien. Deze kanalen zijn onder andere: verminderen van regeldruk, verbeteren van werking van de arbeidsmarkt, vergroten van de hoeveelheid en kwaliteit van menselijk kapitaal, stimuleren van innovatie en ondernemerschap. Een recent onderzoek van McKinsey en een advies van de REA ondersteunen dit. Uit recent onderzoek van McKinsey ('Versnellen productiviteitsgroei in Nederland – erop of eronder', 2007) blijkt dat de arbeidsproductiviteit in Nederland additioneel met zo'n twee procentpunt per jaar kan groeien (over een periode van 4 jaar), onder meer door het wegnemen van belemmerde regels en procedures en het sneller handelen ten aanzien van de fileproblematiek. Ook de REA suggereert dat aanpassingen in arbeidsmarktinstuties de productiviteitsgroei kunnen bevorderen. Overigens heeft het kabinet in het Coalitieakkoord afgesproken dat de thema's arbeidsmarktbeleid scholing en opleidingen (employability), WW en flexibilisering nader aan de orde moeten komen en de betekenis van het ontslagrecht daarvoor.

- 19 Waarom wordt de arbeidsproductiviteit in Nederland vergeleken met de EU-15, en de positie van Nederland in de European Innovation Scoreboard, de R&D-uitgaven en het aantal aangevraagde Europese octrooien, met de EU-25? Zijn andere cijfers gewoonweg niet beschikbaar of is er een andere reden om in het ene geval te vergelijken met de EU-15 en in het andere geval met de EU-25? Is bij het kengetal aangevraagde Europese octrooien een vergelijking met de EU-15 niet meer zeggend, mede in het licht van het aantal nieuwe lidstaten?

Voor het berekenen van de arbeidsproductiviteit zijn cijfers van de OESO gebruikt. Aangezien een aantal EU-25 landen (zoals Cyprus, Malta, Estland, Letland) geen lid zijn van de OESO, waren van deze landen geen cijfers beschikbaar. Het was dus niet mogelijk om productiviteitscijfers voor de totale EU-25 te berekenen. Er is bij het aantal aangevraagde octrooien voor gekozen om in artikel 2 de kengetallen te benchmarken met het EU-25 gemiddelde, omdat dit de totale Europese Unie betreft in het jaar waar het cijfer betrekking op heeft (2006).

- 20 Welke maatschappelijke doelen worden nagestreefd met de inzet van kennis, innovatie en ICT?

Zie het antwoord op vraag 25

- 21 Kan de regering in tabelvorm een overzicht geven van de instrumenten die zij gaat inzetten uitgesplitst naar de tien speerpunten die in de beleidsagenda worden onderscheiden, waarbij per instrument wordt aangegeven of een instrument nieuw is (dat wil zeggen nog niet eerder voorzien en in 2008 voor het eerst ingezet), wordt geïntensiveerd of alleen wordt voortgezet? Kan de regering aangeven welke instrumenten zij, in het licht van de nieuwe missie en de uitwerking daarvan in de speerpunten van de beleidsagenda, in 2008 en verder niet langer in gaat zetten? Kan zij daarbij aangeven welke keuzes daaraan ten grondslag liggen?

De tien speerpunten waarop in de vraag wordt gedoeld, betreffen vermoedelijk de tien tussenkopjes in de paragrafen 2-4 van de beleidsagenda, die primair bedoeld zijn voor het structureren van de tekst. Of een instrument nieuw of reeds bestaand is, al dan niet wordt geïntensiveerd en welke keuzes hieraan ten grondslag liggen, komt uitgebreid aan de orde in de afzonderlijke begrotingshoofdstukken.

- 22 Waarom wordt bij de regionale knooppunten de regio Twente niet genoemd? Dit is met name op innovatief vlak toch een belangrijke regio?

In de begroting staan in paragraaf 2.2 enkele voorbeelden genoemd van duurzame aantrekkelijke vestigingsmilieus waar met de Pieken in de Delta programma's op ingezet wordt. Dat Twente hier niet als voorbeeld wordt genoemd, betekent niet dat Twente geen belangrijk regionaal knooppunt is. Technology in Twente, Health in Nijmegen en Voeding in Wageningen is de focus van het Pieken in de Delta programma Oost-Nederland. Daarnaast heb ik op basis van het beleidsprogramma reeds eerder, ook in de regio, aangegeven dat ik – vanuit het maatschappelijke vraagstuk voedseltechnologie en gezondheid – de samenwerking van Wageningen, Nijmegen met Twente voor ogen heb. EZ heeft dus ook oog voor Twente.

- 23 Wanneer presenteert de regering de aangekondigde lange termijn strategie over een betere benutting van onderzoek en Nederland als 'hotspot' voor talent en een innovatieve overheid?

Het kabinet zal een langetermijnstrategie opstellen om van Nederland een ondernemend en innovatief land te maken conform de in het CA aangekondigde project "Nederland Ondernemend Innovatieland". Deze strategie zal begin 2008 af zijn.

- 24 Hoe gaan bedrijven in landen als België, Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië om met kennisbescherming en hoe effectief is dat? Kunnen ook kengetallen worden gegeven over niet-Europese octrooien? Zijn er landen binnen de EU waar al wel 3% van het Bruto Binnenlands Product

(BBP) wordt uitgegeven aan Research& Development (R&D)? Zo ja, welke landen zijn dit en waardoor is het verschil met Nederland te verklaren? Zo neen, welke landen lopen op dit moment voorop?

(a) Intellectueel Eigendom is vergaand internationaal geharmoniseerd. Zo verplicht de TRIPS-overeenkomst (Trade related aspects of Intellectual Property Rights), onderdeel van het WTO-verdrag, de deelnemende landen tot een minimum niveau van bescherming van intellectueel eigendom. Dit maakt dat er nauwelijks verschillen zijn in de wijze van kennisbescherming tussen verschillende landen. Het octrooirecht bijvoorbeeld is in Europa grotendeels geharmoniseerd door het Europees Octrooiverdrag en kent een centrale Europese verleningsprocedure. Het belang en de vorm van kennisbescherming verschilt vooral per bedrijfstak en sector. Deze verschillen zijn groter dan die tussen de genoemde landen. Per sector wordt een manier van kennisbescherming gebruikt die voor hen het meest effectief is. Zo speelt het belang van octrooieren vooral in sectoren waar productinnovatie gepaard gaat met grote R&D investeringen, zoals chemie, farmacie en biotechnologie. Voor andere sectoren is dit belang minder groot en is geheimhouding of technologische voorsprong veel belangrijker.

(b) Voor octrooien is de afgelopen periode een sterke stijging waar te nemen, zowel voor nationale als internationale octrooien. Hieronder zijn de aantallen octrooiaanvragen voor 2005 gegeven. Uit de tabel blijkt dat de voorkeur van het bedrijfsleven om nationaal of Europees in te dienen sterk verschilt tussen grote en kleine landen..

2005	NL	B	Dld	Fr	VK*
Aantal nationale octrooiaanvragen	2.850	622	60.222	17.275	27.471
Aantal Europese octrooiaanvragen (incl. PCT)	7.799	1.658	23.789	8.034	4.649
Verhouding nationale – Europese octrooien	0.3	0.3	2.5	2.1	5.9

* over de periode 2004-2005

(c) Er zijn twee landen binnen de EU waar al 3% van het BBP aan R&D wordt uitgegeven. Dat zijn Finland en Zweden. In Finland bedroegen de R&D-uitgaven 3,43% van het BBP in 2006. In Zweden bedroegen deze 3,86% van het BBP in 2005 (nog geen cijfer over 2006 beschikbaar). Deze hoge R&D-intensiteiten in Finland en Zweden zijn toe te schrijven aan relatief hoge R&D-uitgaven van bedrijven in deze landen: 2,42% van het BBP in Finland (2006) en 2,92% van het BBP in Zweden (2005). De relatief hoge R&D-uitgaven van bedrijven in Finland zijn voor ongeveer tweederde deel te

verklaren uit een groter aandeel van hightechsectoren binnen de totale economie. Voor Zweden geldt dat de R&D-uitgaven van buitenlandse bedrijven relatief hoog zijn (1,0%-punt van het BBP hoger dan in Nederland). De R&D-uitgaven van bedrijven in Nederland blijven achter bij het EU-gemiddelde als gevolg van een minder R&D-intensieve sectorstructuur. Het effect hiervan is dat de R&D-intensiteit van bedrijven in Nederland 0,2% van het BBP lager is dan het EU15-gemiddelde.

- 25 Kan de regering in gewoon Nederlands concreet aangeven wat de plannen zijn en wat ze gaan kosten als het gaat om de “maatschappelijke innovatieagenda” “met een “internationale kop”?”

In het beleidsprogramma van het kabinet is aangekondigd extra middelen uit te trekken voor een maatschappelijke innovatie-agenda. In het Werkprogramma Nederland Ondernemend Innovatieland (TK 2007-2008 27 406) staat aangegeven wat de plannen zijn. De middelen die hiervoor zijn gereserveerd lopen op tot €79 miljoen in 2011.

De maatschappelijke innovatie agenda zal aangeven hoe we kennis, innovatie, ict en ondernemerschap kunnen inzetten voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken op het gebied van water, energie, veiligheid, onderwijs en zorg. Er wordt op dit moment gewerkt aan het opstellen van de agenda, die vervolgens wordt uitgewerkt in concrete programma's. Deze maatschappelijke innovatieprogramma's zullen aansluiten bij technologieën en wetenschapsgebieden waarin NL sterk is. Acties binnen de programma's kunnen - rekening houdend met de dynamiek van de sector waarop zij betrekking hebben - betrekking hebben op onderzoek en onderwijs, op ondernemerschap, op (on)nodige regelgeving en op de samenwerking tussen kennisinstellingen, overheden en bedrijven. In het najaar van 2008 zullen vier innovatieprogramma's starten.

- 26 Welk beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) wil de regering inzetten? Hoe wil de regering extra regeldruk vermijden, met name voor het Midden- en Kleinbedrijf (MKB)?

Eind dit jaar zal de kabinetsvisie op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen naar de Tweede Kamer worden toegestuurd. Hierin zal naast de aandacht voor het MKB, eveneens worden ingegaan op de onderwerpen bij vraag 40, 69, 101 en 125. Het MKB krijgt al veel aandacht via het kenniscentrum MVO Nederland, dat zich specifiek richt op het vergroten van kennis en bewustwording rond MVO in het MKB. Verder gebruikt de EVD zogeheten MVO-‘toolkits’, speciaal gemaakt om het MKB te helpen op een maatschappelijk verantwoorde manier te opereren in het buitenland. MVO gaat over de zorg voor de effecten op de maatschappij die ondernemen met zich meebrengt of kan ,van extra regeldruk is dus geen sprake.

- 27 Welke aanvullende instrumenten worden, naast het staande beleid, ingezet om het starten als ondernemer voor jongeren én voor mensen vanuit een werknemerschap of vanuit een uitkering, aantrekkelijker te maken?

Ondernemerschap zit in de lift. De ondernemerszin in Nederland neemt toe en het aantal starters is

historisch hoog. Het aantal startende ondernemingen in 2006 bedraagt ruim 84.500, zo'n 12 procent hoger dan in 2005. Om meer mensen tot ondernemerschap aan te zetten, bijvoorbeeld vanuit een werknemerschappositie, werkt het kabinet aan diverse voorstellen. Zo wordt de samenhang en het evenwicht tussen de verschillende fiscale verschijningsvormen van ondernemerschap, de begeleiding bij de start van een onderneming (deeltijdondernemers, urencriterium) en de complexiteit van ook fiscale regelgeving nader bezien. Deze kunnen vervolgens hun plaats krijgen in het Belastingplan 2009. Verder heeft dit kabinet het oprichten van een BV vereenvoudigd, onder andere door de afschaffing van het verplichte minimumkapitaal, zal de regeldruk voor bedrijven merkbaar worden aangepakt en de toegang tot kapitaal voor startende en snel groeiende ondernemers verbeterd door verruiming van de borgstellingsregeling voor het MKB (BBMKB) en het microkrediet.

Daarnaast ligt er een belangrijke rol voor het onderwijs om jongeren te stimuleren en te interesseren voor ondernemerschap. Al sinds 2000 hebben we daarom programma's om ondernemerschap in het onderwijs te stimuleren. Via het programma Leren Ondernemen worden jongeren op scholen en universiteiten in staat gesteld om de benodigde kennis, vaardigheden en houding aan te leren en te doen. Hiervoor heeft het vorige kabinet een extra bedrag van €20 mln vanuit FES middelen vrijgemaakt. Binnen de huidige subsidieregeling ondernemerschap en onderwijs 2007 kunnen ondernemerschapsprojecten in PO, VO en BVE en enkele Centers of Entrepreneurship bij universiteiten en hogescholen in Nederland gesubsidieerd worden. Onze ambitie voor de komende periode is dat steeds meer scholen ondernemend onderwijs en ondernemerschap verankeren in hun onderwijsprogramma's. Om dit te bereiken wordt momenteel voor de periode 2008-2011 een plan van aanpak ontwikkeld waarin de focus ligt op een regionale aanpak per onderwijssector, waarin concepten als training van docenten en internationale uitwisseling van ondernemende studenten de ruimte krijgen. Voor de komende twee jaar is hiervoor €15 miljoen gereserveerd op de EZ-begroting.

Ook het starten uit een uitkering is aanzienlijk makkelijker gemaakt. Zo zijn de mogelijkheden om te starten met behoud van een WW-uitkering verruimd, blijft een deeltijdondernemer in aanmerking komen voor een gedeeltelijke WW-uitkering en kan de ondernemer bij stopzetting van het bedrijf een beroep doen op de herlevingstermijn van de WW-rechten. Daarnaast is het Ministerie van SZW onlangs gestart met een pilot met microkredieten voor uitkeringsgerechtigden in drie regio's in Nederland. In deze pilot kunnen alle uitkeringsgerechtigden die een eigen bedrijf willen starten een beroep doen op krediet en begeleiding. De kredieten worden verstrekt door banken, de selectie en begeleiding door geaccrediteerde intermediairs. Hiermee wordt de weg naar ondernemerschap voor uitkeringsgerechtigden vergemakkelijkt.

- 28 Kan de regering in 2008 een sluitende definitie van de ZZP-er geven? Is een alfahulp volgens die definitie een zelfstandige of een werknemer?

Op dit moment is er geen sluitende definitie. In termen van wet- en regelgeving - neem bijvoorbeeld de Belastingwetgeving - bestaat de zzp-er niet. Het kabinet komt dit jaar of uiterlijk begin volgend jaar met een brief over het belang van de zelfstandige ondernemer zonder personeel voor de Nederlandse economie. In deze brief wordt uitgegaan van een ruime definitie van de zelfstandige ondernemer zonder personeel, namelijk "iedereen die voor eigen rekening en risico in het eigen inkomen voorziet, zonder medeondernemer of personeel wordt als zelfstandige ondernemer zonder personeel beschouwd, onafhankelijk van de werkzaamheden of juridische status."

Alpha-hulpen vallen momenteel onder de Regeling "Dienstverlening aan huis". Dit houdt in dat indien zij maximaal op drie dagen in de week werkzaam zijn, zij niet sociaal verzekerd zijn. Wel

hebben zij, net als reguliere werknemers, recht op 6 weken loondoorbetaling bij ziekte en op vakantiegeld. Alfa-hulpen zijn dus geen zelfstandige ondernemers maar werknemers

- 29 Kan de regering een overzicht geven van de veranderingen in premies en belastingmaatregelen die effect zullen hebben op de inkomenspositie van zelfstandigen?

In 2008 wordt de inkomenspositie van zelfstandigen allereerst beïnvloed door de meer generieke belasting- en premiemaatregelen die ook relevant zijn voor niet-zelfstandigen (bijvoorbeeld verhoging van de arbeidskorting en verhoging van de zorgpremies in 2008). In 2008 worden daarnaast ook maatregelen genomen die specifiek gericht zijn op zelfstandigen. Zo wordt voor zelfstandigen voorzien in een verruiming van de mogelijkheid om zonder belastingheffing hun onderneming te staken en vervolgens een nieuwe onderneming te starten. Met deze verruiming wordt uitvoering gegeven aan de motie Slob (Kamerstukken II 2006/07, 30 804, nr. 29). Het budgettair beslag van deze verruiming wordt gefinancierd door het vervallen van de meewerkaf trek met ingang van januari 2008 en door de bedragen van de zelfstandigenaftrek in 2008 niet volledig maar voor de helft te indexeren. Het resterende bedrag wordt gefinancierd uit het bedrag van €22 miljoen dat vrijvalt omdat het bij de parlementaire behandeling van de Wet werken aan winst aangenomen amendement over het uitzonderen van glasopstanden van de afschrijvingsbeperking op gebouwen door de Europese Commissie niet zal worden goedgekeurd en daardoor niet in werking kan treden.

- 30 Is de regering bereid om bij de maatregelen tot vermindering van de administratieve lastendruk aan te geven welke maatregelen effect hebben op de administratieve lastendruk van de ZZP-er?

Uw Kamer ontvangt nog dit jaar een brief over ZZP-ers. In deze brief wordt onder meer aandacht besteed aan de wijze waarop ZZP-ers worden belemmerd door administratieve lastendruk en welke maatregelen daar effect op hebben. Nu al is duidelijk dat onderdelen van het werkprogramma regeldruk bedrijven (Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 29 515, nr. 202) ook relevant zijn voor de zelfstandige zonder personeel. Voorbeelden zijn de aanpak van de facturen rond auteursrechten, aanbesteden, venstertijden en certificering en normalisatie.

- 31 Vindt de regering dat de huidige fiscale regelingen voor pensioensparen voor zelfstandigen gelijk moeten zijn als die voor werknemers? Zo ja, is de regering bereid om de regelingen gelijk te trekken? Zo neen, waarom niet?

Zelfstandigen zijn geen werknemers. Ook voor wat betreft de pensioenopbouw zijn er verschillen. Zelfstandigen dragen een grote mate van eigen verantwoordelijkheid voor het zelf treffen van voorzieningen op de terreinen ziekte, arbeidsongeschiktheid en pensioenen. Hier ligt alleen een rol voor de overheid als sprake is van evidente knelpunten voor het zelf kunnen dragen of verzekeren van risico's, of indien een bijzonder maatschappelijk belang aan de orde is. Tevens moeten eventuele overheidsmaatregelen effectief en proportioneel zijn. Zij dienen een daadwerkelijke impuls voor de pensioenopbouw van zelfstandigen in te houden en vast moet staan dat het juist de overheid moet zijn die een dergelijke maatregel moet nemen. Op 7 september 2007 heeft het kabinet de Tweede Kamer een brief gezonden over pensioenopbouw door zelfstandigen (Kamerstukken II 2006-2007 30413, nr. 100). Hierin concludeert het kabinet dat zelfstandigen binnen het huidige stelsel verscheidene

mogelijkheden hebben tot pensioenopbouw in de tweede en derde pijler en dat wijziging van de fiscale regelingen niet geboden is. Voor een nadere toelichting verwijs ik naar deze brief.

- 32 Is de regering bereid om het urencriterium voor het verkrijgen van de status van zelfstandige aan te passen, zodat ook parttime zelfstandigen in aanmerking kunnen komen voor een, aan de uren gerelateerde, zelfstandigenaftrek? Zo neen, waarom niet?

Op grond van pijler II in het Coalitieakkoord zal het starten van een eigen onderneming ook naast de dienstbetrekking – mede fiscaal – worden gestimuleerd. De benodigde budgettaire ruimte uit de enveloppen voor lastenverlichting is daarbij beschikbaar vanaf 2009. Momenteel wordt door het kabinet gewerkt aan voorstellen ter bevordering van het ondernemerschap, waarbij de samenhang en het evenwicht tussen de verschillende fiscale verschijningsvormen van ondernemerschap, de begeleiding bij de start van een onderneming (deeltijdondernemers, urencriterium) en de complexiteit van ook fiscale regelgeving nader wordt bezien. Deze kunnen vervolgens hun plaats krijgen in het Belastingplan 2009.

- 33 Kan de regering aangeven hoe precies wordt gecontroleerd op schijnzelfstandigheid?

De Belastingdienst en de Arbeidsinspectie controleren op schijnzelfstandigheid. Veelal vragen ZZP-ers bij de Belastingdienst Winterswijk een Verklaring ArbeidsRelatie (VAR) aan. Op basis van de verstrekte informatie wordt al dan niet een VAR afgegeven. Bij controle door de Belastingdienst kan worden beoordeeld of de verstrekte informatie op basis waarvan de VAR-beschikking is verstrekt, overeenstemt met de werkelijkheid. De Arbeidsinspectie verricht werkplekcontroles om de naleving van de Wet arbeid vreemdelingen te controleren. In voorkomende gevallen doet de Arbeidsinspectie een nader onderzoek. Zowel bij controles van de Arbeidsinspectie als van de Belastingdienst wordt gekeken naar de feiten en omstandigheden waaronder de werkzaamheden worden uitgevoerd. Het gaat daarbij niet alleen om de ‘papieren’ werkelijkheid, maar ook om de feitelijke werkrelatie tussen de partijen. Bij de beoordeling wordt onder andere gekeken naar de gezagsverhouding, de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de economische activiteit, het risico en de wijze van betaling. De geconstateerde feiten en omstandigheden worden in onderlinge samenhang beoordeeld.

- 34 Is de regering bereid om in de nadere regelgeving (AMVB's) over de aanbestedingswet maatregelen op te nemen die het voor zelfstandigen en groepen van zelfstandigen beter mogelijk maken om in te schrijven op overheidsopdrachten?

Ja, de regering vindt dit ook belangrijk en is daartoe bereid. Op dit moment is de nieuwe regelgeving in voorbereiding. Zoals ik in de brief van 26 september jl. aan u heb gemeld, wordt deze regelgeving voor consultatie aan externe partijen voorgelegd. Ik verwacht dat ik de voorstellen begin volgend jaar aan u kan aanbieden. De specifieke maatregelen waar momenteel aan wordt gedacht, betreffen het tegengaan van onnodig zware selectie-eisen aan ondernemingen om hun toegang tot overheidsopdrachten te verbeteren, en het verbieden dat aan een combinatie van ondernemers zwaardere eisen worden gesteld dan aan een individuele ondernemer. Daarnaast zal de deelname aan aanbestedingen worden vereenvoudigd door meer algemene maatregelen, zoals het uniformeren van

de lappendeken van regels onder de EU-drempelwaarden, het beter leesbaar maken van de regelgeving en het stroomlijnen en vereenvoudigen van aanbestedingsprocedures. Door deze maatregelen zullen de administratieve lasten die verbonden zijn aan deelname aan aanbestedingsprocedures worden verlaagd. Zelfstandigen zullen daardoor makkelijker toegang hebben tot overheidsopdrachten.

- 35 Hoe realistisch is het starten van een bedrijf binnen één week? Geldt deze termijn ook voor alle benodigde vergunningen?

Dat is realistisch: in Nederland is mogelijk om binnen een week een bedrijf te starten. Deze termijn hangt wel af van de benodigde vergunningen voor de voorgenomen bedrijfsactiviteiten; veel vergunningen kennen doorlooptijden van langer dan één week. Voor het starten van een B.V. moet een verklaring van geen bezwaar bij het Ministerie van Justitie worden aangevraagd. In afwachting hiervan kan de B.V. alvast in oprichting van start gaan. De verklaring vormt daarom geen belemmering voor het starten van een bedrijf. Bovendien wordt er gewerkt aan het afschaffen van deze preventieve toets.

- 36 Hoe vaak (aantal) zal de overheid als Launching Customer op gaan treden?

In 2007 hebben de meeste departementen tenminste drie voorbeelden (uit de periode 2001-2006) van innovatiebevorderend aanbesteden laten zien. De Kamer wordt over de 24 voorbeelden binnenkort bij brief geïnformeerd. In de komende periode werkt de Rijksoverheid (in het kader van Nederland Ondernemend Innovatieland, waarvan het werkplan u onlangs is toegezonden bij brief: Kamerstuk 2006-2007, 27406, nr. 112) aan het vastleggen van innovatiebevordering in het reguliere inkoopproces en aan het formuleren van meer concrete doelstellingen terzake.

- 37 Welke maatregelen neemt de regering, naast het verstrekken van microkredieten, nog meer ten behoeve van ondernemers in de 40 aandachtswijken? Is het niet zaak om voor alle starters de kredietmogelijkheden te verbeteren?

Momenteel is het kabinet onder leiding van de minister voor WWI in overleg met de gemeenten over hun actieplannen en de voorstellen die de gemeenten hebben om (onder andere) het ondernemerschap in de wijken te ondersteunen en te versterken. Ook MKB-Nederland is betrokken bij de wijkactieplannen. De maatregelen t.a.v. microkredieten zullen niet specifiek betrekking hebben op de 40 aandachtswijken. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat de bestaande garantieregeling voor MKB bankleningen, zoals die uitgevoerd wordt door SenterNovem, geschikt wordt gemaakt voor microfinanciering. Wel is het de verwachting dat de maatregelen (die overigens veel verder gaan dan alleen garantieverlening) voor starters in deze wijken van bijzonder belang zijn, omdat de doelgroepen van microkredieten daar oververtegenwoordigd zijn. Bovendien lijkt het mogelijk om de werking van een landelijke maatregelen t.a.v. microkredieten in deze wijken te versterken door extra aandacht voor promotie van microkredieten en extra begeleiding voor degenen die voor

microkredieten in aanmerking willen komen.

- 38 Wanneer kan de werkgever in spé terecht bij het loket voor het aannemen van de eerste werknemer? Welke planning hanteert de regering?

Er is reeds een loket voor een zelfstandig ondernemer die een eerste werknemer wil aannemen. Een ondernemer hoeft alleen contact te hebben met de Belastingdienst voor het aannemen van werknemers. Bovendien kan een (startende) ondernemer via het Bedrijvenloket.nl kan alle relevante informatie vinden over de eisen die de overheid stelt aan bijvoorbeeld het starten van een bedrijf of het aannemen van personeel. Ook kan de ondernemer direct doorklikken naar relevante instanties waar hij of zij bepaalde transacties of meldingen moet doen, zoals bijvoorbeeld de Belastingdienst.

- 39 Ziet de regering een mogelijkheid om de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen meer te betrekken bij het verschaffen van toegang tot microkredieten voor kleine zelfstandigen? Tot in hoeverre zou dit passen binnen de wijkaanpak waar de regering voor staat?

Microkredieten behoren nu niet tot het takenpakket van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen en ik zie op dit moment geen aanleiding om de taken van de ROM's op dit punt uit te breiden.

Zie ook het antwoord op vraag 115.

- 40 De Transparantiebenchmark, waarmee sinds 2004 inzichtelijk wordt gemaakt hoe bedrijven verantwoording afleggen over hun MVO-beleid, wordt voortgezet. Is er een analyse gemaakt van de effectiviteit van dit beleid?

De Transparantiebenchmark vormde onderdeel van het Voortgangsonderzoek MVO 2001-2006 dat bij brief van 15 februari 2007 is aangeboden aan de TK (TK 2006-2007, 26485, nr 42). Daarnaast is het proces van beoordeling en de in de benchmark gehanteerde criteria eind 2006 met het bedrijfsleven geëvalueerd. Naar voren kwam dat transparantie en het afleggen van verantwoording belangrijke bouwstenen zijn voor MVO en dat bedrijven de benchmark gebruiken om zich aan op te trekken en om 'best practices' te identificeren.

De opzet van de Transparantiebenchmark is om een beeld te geven van de transparantie in jaarverslaggeving van de grootste Nederlandse ondernemingen ten aanzien van hun maatschappelijke aspecten en effecten. Daarmee geeft de benchmark inzicht in de transparantie rond Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Door 175 ondernemingen te onderzoeken wordt breed inzicht gegeven over de mate van transparantie op een tiental deelgebieden (o.a. over ketenverantwoordelijkheid en inbedding van MVO in de eigen organisatie). Uit de rapportages van de transparantiebenchmark uit 2004, 2005 en 2006 blijkt dat de gemiddelde score van de gehele transparantiebenchmark is gestegen door de jaren heen. Echter, op de deelgebieden ketenverantwoordelijkheid, stakeholderdialoog en inbedding van MVO binnen de bedrijven wordt er nauwelijks vooruitgang geboekt. Omdat dit de belangrijke MVO-thema's zijn voor de komende jaren, hebben deze thema's in samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisatie blijvend

een zwaardere waardering gekregen in de gehanteerde criteria van de Transparantiebenchmark voor de komende jaren. Hierdoor kunnen de bedrijven de komende jaren een grotere maatschappelijke aandacht verwachten voor hun prestaties op deze gebieden.

- 41 Wat zijn de concrete plannen, naast betere kredietmogelijkheden, om meer jongeren te interesseren voor het starten van een eigen bedrijf?

Zie het antwoord op vraag 27.

- 42 Kan de regering voor het jaar 2008 een overzicht geven van alle projecten die export en inzet van Nederlandse kennis naar opkomende markten tot doel hebben?

De financiële instrumenten waarmee EZ activiteiten en projecten op het gebied van internationaal ondernemen ondersteund staan vermeld in beleidsartikel 5 van de begroting van Economische Zaken. (NB. Ook het Ministerie van Financiën (budgettaire verantwoordelijkheid Exportkredietverzekering) en het Ministerie van Buitenlandse Zaken (instrumentarium ter bevordering van lokale private sectorontwikkeling) hebben programma's voor ondersteuning van het bedrijfsleven)

1. Programma Starters op Buitenlandse Markten (PSB); biedt begeleiding en advies bij het opstellen van een internationaliseringsplan en financiële ondersteuning voor bijvoorbeeld marktverkenning of deelname aan een vakbeurs voor de eerste activiteiten van een Nederlands MKB- bedrijf op een buitenlandse markt (wereldwijd). Met het beschikbare budget kunnen ca 700 plannen worden gerealiseerd.

2. Programma Economische Samenwerkingsprojecten (PESP) ; heeft als doel Nederlandse export naar buitenlandse afnemers in niet-OESO landen te bevorderen door middel van een financiële bijdrage aan Nederlandse ondernemers voor het uitvoeren van haalbaarheidsstudies. Als gevolg van de subsidietaakstelling is het budget voor 2008 verlaagd. Hiermee kunnen naar verwachting zo'n 50 studies worden ondersteund.

3. Programma Samenwerking Opkomende Markten (PSOM) ; heeft tot doel het Nederlandse bedrijfsleven te positioneren in voor het MKB moeilijk toegankelijke markten die voor de Nederlandse economie van strategisch belang zijn en waar een transitie- (EZ) of ontwikkelingseffect (OS) kan worden gerealiseerd. Het gaat dan om bijvoorbeeld Rusland, Oekraïne en Turkije. Ondersteuning vindt alleen plaats als geen commerciële financiering beschikbaar is. Conform de wens van de Kamer wordt waar mogelijk met een financiering (FOM) in plaats van een schenking gewerkt. Met het beschikbare budget kunnen ca. 25 pilotprojecten worden ondersteund.

4. Faciliteit Opkomende Markten (FOM) is een borgstellinginstrument dat het Nederlandse bedrijven

(met name MKB) mogelijk maakt via FMO financiering te verkrijgen voor projecten in opkomende markten waar nog geen commerciële financiering voorhanden is. Verwachting is dat in 2008 ca 20 projecten zullen worden gefinancierd.

5. 2g@there is de programmatische aanpak internationaal ondernemen dat een geïntegreerde inzet van bestaande financiële en niet-financiële instrumenten mogelijk maakt. De aanpak is gericht op ondernemers die in het buitenland kansen zien waarvoor samenwerking met collega-ondernemers, maar ook bijvoorbeeld kennisinstellingen, overheid en universiteiten essentieel is. Inzet is in 2008 10 nieuwe programma's te realiseren.

Naast de financiële instrumenten steunt EZ de internationale vermarketing van producten en kennis door actieve inzet op economische diplomatie. Onder andere door handelsmissies onder politieke leiding (in 2008 ca. 20 missies) en door middel van de regeling Collectieve Promotie Activiteiten (CPA; in 2008 ca. 40 missies) wordt de handel, investeringen en samenwerking van Nederlandse bedrijven op buitenlandse markten bevorderd. Met de handelsmissies worden deuren geopend voor het Nederlands bedrijfsleven. Verder stelt de EVD allerhande informatie beschikbaar voor bedrijven die over de grenzen willen ondernemen.

- 43 Hoeveel van het Bruto Nationaal Product (BNP) verdient Nederland door internationaal ondernemen in en met de opkomende markten?

Een belangrijk deel van de economische groei van de Nederlandse economie was de afgelopen jaren te danken aan de export. Het grootste deel van de export gaat (nog) naar de nabije markten. Ongeveer 5 % van het Nederlandse BNP kan momenteel worden toegerekend aan internationale handel met opkomende markten (op X% van het BNP voor de totale export) . Deze markten zullen waarschijnlijk een snelle groei blijven vertonen en economisch steeds meer aan belang winnen. Om in de toekomst hiervan optimaal te profiteren is een vroegtijdige positionering van Nederlandse bedrijven op deze sterke groeimarkten van belang. Tegelijkertijd zal de Nederlandse economie in de toekomst profiteren van de toenemende binnenkomende investeringen uit opkomende markten.

- 44 Welke resultaat wil de regering voor wat betreft de terugdringing van administratieve lasten boeken in de jaren 2008, 2009 en 2010?

Het kabinet heeft een reductiedoelstelling van 25% netto in 2011, zoals aangegeven in het Plan van Aanpak Regeldruk Bedrijven dat het kabinet uw Kamer op 19 juli jl. aanbod (TK, 29 515 nr. 202). Een fasering kan pas worden aangegeven nadat de nulmeting is uitgevoerd en nadat samen met het bedrijfsleven reductievoorstellen zijn geformuleerd. Dit is gepland voor het voorjaar van 2008. De voorbereidingen hiertoe zijn in volle gang. In het voorjaar van 2008 wordt uw Kamer nader over de plannen geïnformeerd.

- 45 Kan nader ingegaan worden op de betekenis van de strategische reisagenda? Welke rol zullen de

Kamers van Koophandel hierin spelen?

Jaarlijks vinden er veel bedrijvenmissies naar het buitenland plaats, vanuit allerlei geledingen van de overheid en maatschappelijke partijen. Met name op bestemmingen zoals China wordt er veel gereisd. Om de impact van deze missies verder te vergroten is een goede regie vereist, zowel tussen de Haagse departementen onderling als tussen andere geledingen van de overheid. De strategische reisagenda voorziet in een betere spreiding en meer afstemming door grote bedrijvenmissies onder politieke leiding naar een 13-tal cruciale landen / regio's onder regie van EZ te laten uitvoeren.

De Kamers van Koophandel zullen evenals andere betrokken partijen nauw betrokken worden bij de strategische reisagenda. Na de online-koppeling van de strategische agenda bedrijvenmissies met de Bedrijvenmissies Databank kunnen betrokken partijen informatie uitwisselen over en suggesties aandragen voor de nadere invulling van de strategische reisagenda.

46 Welke rol zullen de ambassades spelen bij Holland Branding?

Voor veel zakelijke reizigers en potentiële investeerders begint de kennismaking met Nederland op de Nederlandse ambassade. De kwaliteit van de dienstverlening daar (informatievoorziening, visumverlening) zal daarom bijdragen aan het imago van Nederland. Dit is van essentieel belang aangezien een positief landenimago een belangrijke rol speelt bij investeringsbeslissingen. Om het economisch imago in het buitenland te versterken, positioneert Nederland zich als Pioneers in international business. Deze boodschap wordt door het postennetwerk, de economische ministeries, het EZ-netwerk van (semi-)publieke organisaties en het bedrijfsleven internationaal uitgedragen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de door de EVD ontworpen "toolkit" waarin ondersteunend materiaal zit voor de Holland promotie en branding.

47 Hoe worden ondernemers betrokken bij de aanpak van het terugbrengen van de administratieve lasten? Hoe gaat de regering ondernemers vragen van welke regels ze de meeste hinder ondervinden? Welke specifieke vraagstelling zal worden gebruikt? Op welke wijze wordt het onderzoek uitgevoerd? Wie zijn de gesprekspartners en waarom? Hoe wordt bepaald of nalevingkosten 'onevenredig hoog' zijn voor de ondernemer? Welke criteria worden daarbij gebruikt?

Via het meldpunt van de interdepartementale Regiegroep Regeldruk kunnen ondernemers klachten en ideeën melden bij de overheid. Dit meldpunt – dat de bestaande meldpunten voor administratieve lasten en strijdige regels integreert – zal nog deze maand worden gelanceerd. Als dit meldpunt in de lucht is, zal ik uw Kamer daarover berichten. Ook wordt de nieuwe nulmeting van de administratieve lasten bij rijk en gemeenten benut om signalen van ondernemers op te vangen, en daarmee die regeldruk aan te pakken die als het meest belastend wordt ervaren door ondernemers. De vraagstelling en wijze van onderzoek wordt dit najaar bepaald. Via de Commissie Regeldruk krijgt het bedrijfsleven de gelegenheid om het programma regeldruk kritisch te volgen en suggesties mee te geven. Daarnaast wordt via een belevingsmonitor de beleefde regeldruk bij ondernemers in de gaten gehouden. Tevens zal via de fundamentele verkenningen in de sectoren bouw en transport via de commissies Noordzij en Dekker input worden gekregen over mogelijke knelpunten op deze terreinen. De Commissie Wallage zal bij gemeenten zorgdragen voor draagvlak voor de implementatie van de

voorgestelde verbeteringsvoorstellen.

Ten aanzien van nalevingkosten heeft het bedrijfsleven de gelegenheid om aan te geven welke nalevingkosten zij als hinderlijk ervaren. Vervolgens wordt door overheid en bedrijfsleven samen bepaald welke nalevingkosten onevenredig hoog zijn. Er zijn daarom geen van te voren vastgestelde criteria, er zal geoordeeld moeten worden van geval tot geval. Vanzelfsprekend zullen de nalevingkosten worden afgewogen ten opzichte van de publieke belangen. Overheid en bedrijfsleven samen bepalen welke mogelijkheden er zijn om de nalevingkosten te verminderen.

- 48 Hoe staat de 'High Trust' benadering van de NMa en de OPTA in relatie tot de wat betreft mededinging en concurrentie complexer wordende postmarkt?

Het uitgangspunt van de high trust benadering is dat toezichthouders in gevallen waarin de risico's beperkt zijn minder middelen inzetten om overtredingen op te sporen, maar harder optreden als de wet toch wordt overtreden. Doorslaggevend is dus de vraag hoe hoog het risico vanuit het oogpunt van mededinging en regulering is, niet zozeer of de betreffende markt complex is. Het doel van de nieuwe Postwet, die op dit moment in de Eerste Kamer ligt, is een meer concurrerende postmarkt. Zoals ook aangegeven door de Staatssecretaris in het debat met uw Kamer over de nieuwe Postwet, zal deze transitie markt de warme belangstelling hebben van zowel OPTA als NMa, qua prioriteit als capaciteit.

- 49 Wanneer start het centraal meldpunt waar ondernemers klachten en ideeën over regeldruk kunnen melden?

Het meldpunt voor ondernemers gaat in oktober 2007 van start.

- 50 Waarom zijn de meeste aanbevelingen van de commissie Stevens voor minder regeldruk nog niet uitgevoerd? Kan de regering een overzicht geven van de stand van zaken?

Integendeel. Door middel van de actieplannen horeca, detailhandel en industrie, en het Plan van Aanpak regeldruk zijn de aanbevelingen van de Commissie Stevens door het kabinet opgepakt. Een deel van de aanbevelingen is opgepakt en uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld de invoering van vaste verandermomenten, de invoering van nalevingassistentie door middel van branchewijzers en kompassen, een vereenvoudiging van vergunningen, de invoering van de nieuwe Arbeidsomstandighedenwet en de harmonisatie van bouwverordeningen. Andere aanbevelingen hebben geleid tot nog lopende trajecten, zoals bijvoorbeeld de aanpak van het auteursrecht, de harmonisering van venstertijden, het verminderen van lasten aangaande kleine banen en de vermindering van toezichtlasten. De Commissie Stevens heeft in haar eindrapport 'Regels op Maat' (februari 2007) een stand van zaken t.a.v. al haar aanbevelingen opgenomen. Over de voortgang van de aanbevelingen die onderdeel vormen van het Plan van Aanpak regeldruk zal elk voorjaar (startend per 2008) worden gerapporteerd.

- 51 Wanneer kan de Kamer het toegezegde rapport over de effecten van marktwerking in de publieke sector verwachten?

Ik heb de voorzitter van de Tweede Kamer hierover geïnformeerd bij brief van 2 oktober 2007 (Kamerstukken 2007-2008, 24 036, nr. 337). Het streven is om het onderzoek voor het einde van dit jaar gereed te hebben en aan uw Kamer toe te sturen.

- 52 Kan de regering een overzicht geven van het aantal en de aard van contacten (telefoon, mail, brief) aan de Consumentenautoriteit/ Consuwijzer in 2007? Is de regering bereid om de informatie over de Consumentenautoriteit ook te richten op laaggeletterden, via bijvoorbeeld radiospotjes?

Sinds de start van ConsuWijzer (oktober 2006) tot aan oktober 2007, hebben 533.000 consumenten contact met dit loket gezocht. Daarbij is 55.000 keer gebruik gemaakt van de telefoon en 25.000 keer van de email. De website is 453.000 keer bezocht. ConsuWijzer maakt gebruik van tal van media om consumenten te informeren over hun rechten en plichten. Ook het medium radio wordt daarbij gebruikt. Er is op dit moment niet voorzien in een specifieke campagne voor laaggeletterden. Op basis van onderzoek over ConsuWijzer, zal worden bezien welke noodzaak en mogelijkheden er zijn om specifieke doelgroepen (beter) te bedienen.

- 53 Was de aankondiging van de regering dat de wachttijden bij 900-nummers tegen het licht worden gehouden en er zonnodig maatregelen worden genomen onjuist, evenals een kranteninterview van de staatssecretaris van economische zaken waarin hij aankondigde met maatregelen te komen? Zo neen, waarom wordt de aankondiging niet in daden omgezet? Is wetgeving hiervoor wel adequaat?

Nee. De wachttijden bij 0900-nummers worden tegen het licht gehouden en er worden zonnodig maatregelen genomen. Zoals in de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken aan de Tweede Kamer is gemeld (30537, nr.16), is de situatie op 1 april 2008 leidend om te besluiten een wettelijke maatregel al dan niet te treffen. Tot die tijd krijgt de markt de mogelijkheid via zelf te kiezen oplossingen een acceptabele situatie te creëren. EZ is in de zomer van 2007 een onderzoek gestart om de situatie omtrent de wachttijden bij 900-nummers nader in kaart te brengen en te monitoren. Indien mocht blijken dat de situatie op 1 april 2008 onvoldoende is verbeterd, zullen maatregelen worden genomen om betaalde wachttijden bij 0900-nummers op effectieve wijze te ontmoedigen.

- 54 Wanneer worden er met tien industriële sectoren afspraken gemaakt over energie-efficiency? Wat is de inzet van de regering in deze kabinetsperiode? Hoe dragen de afspraken bij aan de concurrentiepositie van de bedrijven?

Met alle middelgrote en grote industriële sectoren worden nieuwe afspraken gemaakt over energie-

efficiency. Deze afspraken komen naast CO2 emissiehandel. Inzet van de regering is om eind 1e kwartaal 2008 te komen tot een nieuw convenant voor de energie intensieve industrie (voormalige deelnemers Benchmarkconvenant) en tot een intensivering van de lopende en succesvolle MJA2. Deze afspraken bestaan uit drie delen. Het verbeteren van energie efficiency bij het bedrijf zelf, dus binnen de poort. Het verbeteren van de efficiency in de gehele keten, dus ook buiten de poort. En het ontwikkelen van een lange termijn strategie. Dit laatste is een belangrijk onderdeel van deze nieuwe afspraken waarin voor alle industriële sectoren door middel van 'strategische roadmaps' of innovatieagenda's wordt geanalyseerd hoe een doel van 50% energiebesparing in de keten in 2030 kan worden gerealiseerd. Met tenminste 10 vooroplopende sectoren wordt in 2008-2009 een traject gestart om deze agenda's tot uitvoering te brengen.

Concreet betekent dit voor de deelnemende sectoren dat ze financiële ondersteuning krijgen bij het ontwikkelen van een toekomstvisie waar naast energiebesparing op de korte termijn sterk gefocust wordt op hoe een sector in 2030 in Nederland concurrerend kan opereren. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt welke technologische en niet-technologische vraagstukken moeten worden opgelost om deze toekomstvisie te realiseren. Op basis van dit beeld kunnen bedrijven binnen deze sectoren inspringen op de ontwikkeltrajecten die voor hen relevant zijn. De overheid zal deze activiteiten waar mogelijk ondersteunen.

- 55 Welk fonds heeft de regering opgericht ter uitvoering van de motie van het lid Ten Hoopen, (Kamerstuk 30300XIII, nr. 26) dat vraagt om een nationaal innovatiefonds?

Naar aanleiding van de motie van het lid Ten Hoopen heeft de staatssecretaris van Economische Zaken destijds een expertgroep ingesteld om in kaart te brengen welke knelpunten er bestaan ten aanzien van de financiering van Kleine- en Middelgrote Ondernemingen. Op 30 mei heb ik dit rapport aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal toegezonden. Daarbij gaf ik aan: "Ik ben van plan om dit rapport te betrekken bij de uitwerking van het Coalitieakkoord, met name bij de bundeling en het effectiever maken van durfkapitaalregelingen en het verbeteren van de beschikbaarheid van microkredieten." De expertgroep adviseerde niet om een nationaal innovatiefonds te starten, maar kwam met voorstellen om via financiers uit de marktsector de beschikbaarheid van financiering voor innovatie in het MKB te verbeteren. Dat sluit aan bij de introductie van de TechnoPartner Seed faciliteit (die heeft geleid tot 17 actieve fondsen met €121 miljoen aan kapitaal beschikbaar hebben voor investeringen in technostarters: zie www.technopartner.nl) en de Groeifaciliteit, waarbij garanties worden verstrekt aan banken en participatiemaatschappijen die risicokapitaal aan MKB bedrijven verstrekken (www.groeifaciliteit.nl). In aanvulling daarop zullen, ter invulling van de hiervoor genoemde passage uit het coalitieakkoord, nog de volgende acties ondernomen worden:

- er komen Innovatiekredieten;
- het budget van de borgstellingsregeling voor het MKB wordt uitgebreid;
- investeringen door informal investors zullen gestimuleerd worden;
- er komt een programma voor microkredieten.

Op deze wijze wordt op een zo marktconform mogelijke wijze de financiering van innovatie in het Nederlandse MKB verbeterd.

56 Welke subsidieregelingen zijn ter uitvoering van de subsidietaakstelling geschrapt?

Op pagina 95 van de begroting is een overzicht opgenomen van de invulling van de subsidietaakstelling.

57 Op welke wijze wil de regering door middel van een 'high trust boetebeleid', zonder dat er sprake is van een beleidswijziging, 25 miljoen euro per jaar aan extra boete-inkomsten genereren?

Voor de implementatie van de boetetaakstelling van het high trust beleid wordt dezelfde aanpak gevolgd als voor de fraudetaakstelling uit het Coalitieakkoord. Het Ministerie van EZ heeft samen met het Ministerie van Financiën het voortouw genomen om een interdepartementale werkgroep in te stellen over de invulling van de boetetaakstelling. Hierbij is de insteek om waar mogelijk de wettelijke maxima voor de hoogte van boetes en de mogelijkheden voor meer focus op ondernemingen en individuen die de wet overtreden te verruimen. De boeteopbrengsten kunnen bovendien hoger uitvallen door de inning van meer boetes, door toezicht nog meer te richten op hoge risico's en door toepassing van het high trust gedachtegoed op nieuwe beleidsterreinen. Naar verwachting kan bij de voorjaarsnota worden ingegaan op de resultaten van de werkgroep.

58 Kan de regering aangeven op welke wijze de subsidietaakstelling van €6,8 miljoen gaat invullen?

Zie antwoord op vraag 56

59 Waarom wordt van de subsidietaakstelling slechts 9 % in 2008 gerealiseerd?

Het EZ-aandeel in de Rijksbrede subsidietaakstelling loopt van €6,8 mln in 2008 op tot het structurele niveau van €69,2 mln in 2011. De taakstelling is in 2008 derhalve 9,9% van het structurele niveau en is geheel ingevuld.

60 Wat is de reden dat van de efficiencytaakstelling van €43,6 miljoen voor deze kabinetsperiode, méér dan de helft naar het laatste jaar van de kabinetsperiode wordt doorgeschoven? Wat is daarvan de oorzaak? Waarom niet direct het zuur, zoals dat wel voor werkende mensen en burgers geldt?

Conform het Coalitieakkoord hanteert EZ bij de efficiencytaakstelling een oploep van 12,5% (2008), 25% (2009), 50% (2010) en 100% (2011). Dat houdt in dat op 1 januari 2011 de volledige taakstelling moet zijn ingevuld. Het realiseren van deze taakstelling en de daarmee samenhangende personeelsreductie vereist ingrijpende aanpassingen, zoals geschetst in de Nota Vernieuwing Rijksdienst.

- 61 Waarom compenseert de regering (52,6 miljoen euro) het Agentschap Telecom dat minder leges ontvangt door het vervallen van vergunningen? Het is toch logisch dat minder werk aan vergunningen wordt gecompenseerd door lagere loonkosten? Inkrimpen is toch mogelijk?

In de begroting is voor compensatie van het Agentschap Telecom een bedrag van 2,6 miljoen euro vermeld en niet 52,6 miljoen euro zoals in de vraagstelling staat vermeld. Voor de vergunningcategorieën, die vergunningvrij worden gemaakt dan wel worden vervangen door een melding- en registratieplicht, blijven nog steeds aanzienlijke toezicht- en toelatingactiviteiten door Agentschap Telecom noodzakelijk. Deze activiteiten betreffen onder meer behandeling van storingsklachten, internationale frequentiecoördinatie en bescherming van frequentieruimte. Omdat deze activiteiten echter niet langer uit vergunningtarieven kunnen worden gedekt, wordt hiervoor compensatie verleend.

- 62 Wil de regering de boetes van markttoezichthouders zoals de NMa en OPTA, die maximaal tien procent van de omzet van een onderneming bedragen, verhogen zodat er daadwerkelijk sprake is van een 'high trust boetebeleid'?

In het kader van de in het antwoord op vraag 57 genoemde interdepartementale werkgroep wordt gezien of dat wenselijk is.

- 63 Kan worden aangegeven wat de stand van zaken is voor wat betreft de comittingering voor de BSRI in 2007? Is het budget voor de komende jaren toereikend om in de financieringsbehoefte te voorzien?

De regeling BSRI is 24 juli gepubliceerd en 26 juli opengegaan. Inmiddels zijn 14 aanvragen ingediend met een investeringsvolume van ruim €780 miljoen. Thans worden de aanvragen beoordeeld. Binnenkort kunnen de eerste aanvragen worden gecommiteerd. Voor 2007 is het vast gestelde subsidieplafond €31,5 mln. Op basis van de maximale subsidiepercentages, waarvan overigens in neerwaartse zin kan worden afgeweken, is de eerste inschatting dat het subsidieplafond voor deze 14 aanvragen toereikend lijkt te zijn. De aanvragen moeten echter zoals aangegeven nog worden beoordeeld. Het budget voor 2008 is €13,8 miljoen en voor de jaren daarna €12,5 miljoen.

- 64 Toezichthouders en inspecties gaan werken volgens high trust. Hoe kan de regering, als gevolg van het feit dat toezichthouders en inspecties gaan werken volgens high trust, structureel €25 miljoen oplopend tot €100 miljoen aan boetes inboeken? Als het goed gaat houden bedrijven zich immers aan de regels?

Het streven van de in het antwoord op vraag 57 genoemde interdepartementale werkgroep is om de in het Coalitieakkoord opgenomen boetetaakstelling van structureel €100 in 2011 te bereiken. Bij de invulling van de boetetaakstelling is het nalevingseffect een van de factoren die wordt meegenomen. Hogere boetes kunnen er inderdaad toe leiden dat geen of minder overtredingen worden begaan.

Doordat deze overtredingen echter hoger worden beboet, is het mogelijk hogere boeteopbrengsten te genereren.

- 65 Is het een suggestie om bij de lessen ondernemerschap op scholen ook aandacht te besteden aan algemene financiële educatie voor scholieren en studenten, gezien de toenemende schuldenproblematiek?

Binnen de huidige subsidieregeling ondernemerschap en onderwijs 2007, te weten het zaaikapitaal voor ondernemerschapsonderwijsprojecten in PO/VO/BVE en Centres of Entrepreneurship voor HO, is het mogelijk om financiële zaken in het lesprogramma op te nemen. Er is veel ruimte voor de scholen en kennisinstellingen om het lesprogramma zodanig samen te stellen dat het aansluit op de behoeften van de leerlingen/studenten. De suggestie om algemene financiële educatie op te nemen in de lessen ondernemerschap past binnen deze regeling. Het is echter aan de scholen of zij hier aandacht aan willen besteden in het lesprogramma.

- 66 Voor welke warmteprojecten zijn er nog leningen verstrekt? Op welke datum zijn alle leningen afgelost?

Op dit moment bestaan er leningovereenkomsten voor projecten te Purmerend, Duiven-Westervoort, Almere, Leiden. Afwikkeling (deels administratief) is voorzien uiterlijk ultimo 2011.

- 67 Met welk doel wil het kabinet een Kenniscentrum Warmte oprichten? Gaat de regering er vanuit dat de Warmtewet in 2008 inwerking treedt?

Het Kenniscentrum Warmte, dat samen met de energiesector en andere belanghebbenden zal worden ingericht, heeft tot hoofddoel informatie te vergaren en te verschaffen over de kosten en milieuprestaties van de diverse warmteopties. Hierbij is te denken aan warmtepompen, warmte/koudeopslag, zonnepanelen, aardwarmtebiomassa en restwarmte. Objectieve gegevens zijn met name van belang bij lokale besluitvorming over projecten en voor consumenten.

De inwerkingtreding van de Warmtewet - zoals bekend een initiatiefwet - is mede afhankelijk van de behandeling daarvan in de Tweede Kamer en in de Eerste Kamer. Voordat de beoogde wet in werking treedt moet voorts nog lagere regelgeving worden opgesteld. Het tijdstip van inwerkingtreding van de beoogde regulering is dus thans nog niet te voorspellen. Zowel de initiatiefnemers als de regering hechten aan een zo snel mogelijke inwerkingtreding.

- 68 Waarom staat de 13,8 miljoen euro voor de BSRI voor 2008 niet op de pagina's 21 en 25, maar pas op pagina 48? Of stond deze 13,8 miljoen euro ook al in de begroting voor 2007?

De in 2008 beschikbare middelen voor de BSRI betreffen middelen die in 2007 zijn vrijgevallen op

een BSRI-beschikking en in 2008 opnieuw worden ingezet. Omdat deze middelen, in tegenstelling tot de BSRI-middelen voor de jaren na 2008, dus niet voortvloeien uit de intensiveringen van het beleidsprogramma, worden zij niet vermeld op de pagina's 21 en 25.

- 69 Is de constatering juist dat de begroting de indruk wekt dat er na 2009 geen geld meer zal worden uitgetrokken voor MVO?

De met het beleidsprogramma samenhangende intensiveringen worden 'tranchegewijs' aan de verschillende departementale begrotingen toegevoegd. Dat betekent een deel van de intensiveringen voor de periode 2009-2012 gereserveerd blijven voor EZ op de aanvullende post van het Rijk. Dit geldt onder andere voor MVO, Ondernemerschap en Onderwijs en het Bevorderen van Ondernemerschap.

- 70 Welke voorstellen zijn er gedaan in het kader van de Lissabonstrategie op communautair niveau? Wat houdt de 'speciale aandacht' in die in 2008 naar de Single Euro Payment Area (SEPA) zal uitgaan?

Op 20 juli 2005 presenteerde de Commissie een Communautair Lissabon programma, met daarin een overzicht van acties die bijdragen aan groei en werkgelegenheid in de EU. Er is inmiddels aanzienlijke voortgang geboekt. In haar jaarlijkse voortgangsrapport in het kader van de Lissabonstrategie van december 2006 (COM(2006) 816 definitief) geeft de Commissie aan dat 75% van alle acties in het Communautaire Lissabon Programma zijn gepresenteerd. Voortgang is in het bijzonder geboekt met: de aanneming van de dienstenrichtlijn, een nieuw raamwerk voor staatssteun, voortgang op het terrein van financiële diensten en een akkoord over het 7e kaderprogramma (inclusief de oprichting van een European Research Council ter verbetering van de kwaliteit van meer fundamenteel wetenschappelijk onderzoek) en REACH. Na de presentatie van het Communautaire Lissabon Programma heeft de Commissie ook een aantal nieuwe voorstellen gepresenteerd in het kader van de Lissabonstrategie. Een aantal belangrijke voorstellen is: het voorstel voor het opzetten van een Europees Instituut voor Technologie; het voorstel voor een Europees Globaliseringsfonds; een interim-rapport over het functioneren van de interne markt; het voorstel voor een brede innovatiestrategie; de "mid-term review" van het Europees industriebeleid; een agenda ter versterking van het externe concurrentievermogen van de EU, en zeer recent ook voorstellen in het kader van betere regelgeving en voorstellen op het terrein van energie en klimaat, in het licht van de afspraken die hierover zijn gemaakt tijdens de Voorjaarsraad van 2007.

In een werkdocument van 23 oktober 2006 (Community Lisbon Programme: Technical Implementation Report 2006 (SEC(2006) 1379)) rapporteert de Commissie uitgebreid over de voortgang van het Communautaire Lissabonprogramma.

De speciale aandacht voor SEPA betekent concreet dat in het dossier "optimale mededinging op de financiële markten" prioriteit wordt gesteld bij het monitoren van de introductie van SEPA door de Europese banken boven andere trajecten die impact kunnen hebben op de marktwerking in de financiële sector. Het Ministerie van EZ overlegt samen met het Ministerie van Financiën met marktpartijen (onder andere in het MOB, het maatschappelijk overleg betalingsverkeer) om ervoor te zorgen dat de implementatie van SEPA niet ten nadele komt van de werking van de financiële markten.

- 71 Waarom wordt er alleen in 2008 en 2009 geïnvesteerd in Ondernemerschap en Onderwijs en het Bevorderen van Ondernemerschap?

Zie het antwoord op vraag 69.

- 72 Kan de regering alsnog bij de budgetflexibiliteit het breed geaccepteerde onderscheid maken tussen 1) juridisch verplichte, (2) beleidsmatig gereserveerde, (3) bestuurlijk gebonden bedragen en (4) vrije ruimte? Kan de regering dit in het vervolg standaard opnemen in haar begrotingsvoorstel?

Zie antwoord op vraag 73.

- 73 Kan de regering alsnog per operationeel doel in euro's (en niet slechts in percentages) aangeven wat de budgetflexibiliteit is, onderverdeeld in de vier standaardcategorieën 1) juridisch verplichte, (2) beleidsmatig gereserveerde, (3) bestuurlijk gebonden bedragen en (4) vrije ruimte? Kan de regering dit in het vervolg standaard opnemen in haar begrotingsvoorstel?

In onderstaande tabel wordt per operationeel doel (OD) de budgetflexibiliteit nader gespecificeerd. In de toekomst zal deze onderverdeling standaard worden opgenomen. Voor zover budgetten niet juridisch verplicht of bestuurlijk zijn gebonden, zijn deze allemaal beleidsmatig belegd.

	Juridisch verplicht	Bestuurlijk gebonden	Beleidsmatig belegd
Artikel 1			
OD 2	100 % (€18,0 mln)	-	-
Artikel 2			
OD 2	78 % (€83,5 mln)	-	22 % (€23,6 mln)
OD 3	81 % (€420,6 mln)	-	19 % (€98,7 mln)
Artikel 3			
OD 1	48 % (€13,0 mln)	-	52 % (€14,0 mln)
OD 2	36 % (€25,5 mln)	-	64 % (€45,4 mln)
OD 3	88 % (€187,8 mln)	11 % (€23,5 mln)	1 % (€2,1 mln)
Artikel 4			

OD 1	100 % (€19,5 mln)	-	-
OD 2	97 % (€74,6 mln)	-	3 % (€2,3 mln)
OD 3	98 % (€828,1 mln)	1 % (€8,4 mln)	1 % (€8,4 mln)
Artikel 5			
OD 1	100 % (€4,3 mln)	-	-
OD 2	85 % (€23,3 mln)	4 % (€1 mln)	11 % (€3,0 mln)
OD 3	100 % (€4,3 mln)	-	-
OD 4	72 % (€29,4 mln)	17 % (€6,9 mln)	11 % (€4,5 mln)
Artikel 10			
OD 1	94 % (€5,5 mln)	-	6 % (€0,4 mln)
OD 3	74 % (€28,5 mln)	18 % (€6,9 mln)	8 % (€3,1 mln)

De Rijksbegrotingsvoorschriften schrijven voor dat de budgetflexibiliteit óf in percentages óf in euro's wordt weergegeven. EZ heeft standaard voor percentages gekozen omdat daarmee in één oogopslag duidelijk is welk deel juridisch is verplicht.

- 74 Waarom is er bij de relatieve en absolute structurele groei sprake van kengetallen en niet van streefwaarden of prestatie-indicatoren?

De structurele economische groei wordt niet alleen beïnvloed door het beleid, in dit geval van EZ, maar is afhankelijk van tal van externe factoren, zoals internationale ontwikkelingen. Het is daarom niet mogelijk om de bijdrage van EZ aan de structurele economische groei te duiden omdat het effect moeilijk te scheiden is van een breed scala van andere factoren.

- 75 Hoe gaat de regering civiele handhaving van het mededingingsrecht mogelijk maken? Is het een idee om, indien een bedrijf onherroepelijk veroordeeld is voor kartelvorming of misbruik van een economische machtspositie, de bewijslast om te keren voor ondernemers die een schadevergoeding willen van het bedrijf dat in overtreding was? Zodat bijvoorbeeld alle horecaondernemers eenvoudiger en schadevergoeding kunnen krijgen van de deelnemers van het bierkartel?

Zie het antwoord op vraag 76.

- 76 Welke mogelijkheden ziet de regering voor een uitbreiding van het consumentenrecht, nu zij verbetering van schadevergoedingsmogelijkheden bij overtreding van het mededingingsrecht heeft aangekondigd? En is de regering bereid om ook op nationaal niveau de

schadevergoedingsmogelijkheden bij overtreding van het mededingingsrecht te verbeteren? Op welke manier gaat gewerkt worden aan de verbetering van de mogelijkheden voor consumenten en bedrijven om schadevergoeding te krijgen bij mededingingsovertredingen? Kan overwogen worden om de bewijslast om te keren indien, na beroep en bezwaar, een boetebeschikking in een bepaalde zaak definitief is geworden?

De verbetering van de mogelijkheden om in een civielrechtelijke procedure schadevergoeding wegens overtreding van de mededingingsregels te vorderen, wordt momenteel EU-breed opgepakt. Een Europese aanpak zorgt voor een gelijk speelveld voor burgers en ondernemingen binnen de EU. De Europese Commissie heeft een groenboek gepresenteerd over dit onderwerp, en Nederland heeft daarop een reactie gegeven, die medio 2006 heeft voorgehangen bij uw Kamer (TK 2006/07, 22112, 534). In deze reactie gaf de regering aan dat zij positief staat tegenover de verbetering van schadevergoedingsmogelijkheden bij mededingingsovertredingen. Zo heeft Nederland ter verbetering van de bewijslastpositie van de eiser in dergelijke procedures in haar reactie aangegeven dat onherroepelijke besluiten van de NMa en van mededingingsautoriteiten van andere lidstaten, wat betreft de vraag of er sprake is van een overtreding, dwingende bewijskracht moeten kunnen opleveren in een civiele procedure. Dit betekent dat die besluiten in een civiele procedure als uitgangspunt dienen te gelden en de rechter derhalve van de juistheid daarvan moet uitgaan. Het moet de wederpartij wel vrij staan tegenbewijs te leveren. Nederland is nauw betrokken bij de ontwikkeling van een Europese aanpak om de positie van gedupeerden bij schadeprocedures te verbeteren. Met het oog op deze ontwikkelingen in EU-verband acht ik het niet verstandig hierop vooruitlopend huidige wet- en regelgeving aan te passen. Het risico bestaat dat deze naderhand weer teruggedraaid moeten worden. Daarnaast is het noodzakelijk eventuele aanpassingen te bezien in samenhang met het algemene Nederlandse rechtssysteem met betrekking tot civiele schadevergoedingsprocedures.

- 77 Komt er nieuwe wetgeving rond aanbesteden en wordt daarin ook voorzien in meer gedetailleerde informatie over fouten bij aanbestedingen, in de onderzoeken van de Algemene Rekenkamer naar de jaarrekeningen van de ministeries?

In de komende nieuwe regelgeving wordt het toezicht op aanbestedingen niet ten principale gewijzigd. Het toezicht blijft plaatsvinden via de verplichte controle door de auditdiensten en de Algemene Rekenkamer die zien op de rechtmatigheid van de uitgaven van aanbestedende diensten, via de democratische controle op het bestuurlijk handelen en via de gang naar de civiele rechter. De controle zal wel beter kunnen plaatsvinden, doordat enkele voorschriften die in de huidige regelgeving minder duidelijk beschreven zijn, in de nieuwe regelgeving zullen worden verhelderd en uitgeschreven. Ook zal de controle kunnen verbeteren vanwege het voornemen om de lappendeken van regels voor het plaatsen van opdrachten onder de EU-drempelwaarden tot één uniform stelsel te harmoniseren. In de nieuwe aanbestedingsregelgeving, die op dit moment wordt opgesteld, zal worden vastgelegd dat openbare publicaties van opdrachten door aanbestedende diensten verplicht op TenderNed moeten worden geplaatst en dus elektronisch worden gepubliceerd. Opdrachten die Europees moeten worden aanbesteed, worden vervolgens elektronisch doorgestuurd naar het Europese publicatieblad. De verplichte aankondiging via TenderNed draagt daarmee eveneens bij aan het verminderen van fouten.

78 Aan welke sectoren wordt het eerst gedacht bij de invulling van 'high trust' toezicht?

Het high trust beleid geldt voor alle sectoren waarop inspecties en toezichthouders actief zijn en wordt rijksbreed geïmplementeerd.

79 Is het ministerie van Economische Zaken ook verantwoordelijk voor de zorgmarkt en de financiële markten? Op welke manier is de samenwerking geregeld met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Ministerie van Financiën?

Het Ministerie van VWS en het Ministerie van Financiën hebben de primaire beleidsverantwoordelijkheid voor de zorgmarkt respectievelijk de financiële markten. Het Ministerie van Economische Zaken is verantwoordelijk voor de werking van markten in algemene zin en de NMa ziet toe op de naleving van de mededingingsregels in de verschillende markten. Daarnaast is EZ verantwoordelijk voor het consumentenbeleid in algemene zin en ziet de Consumentenautoriteit toe op de naleving van de generieke consumentenwetgeving op alle markten behalve de financiële markten. EZ en deze beleidsdepartementen werken zowel informeel als formeel samen. De formele samenwerking houdt in dat het beleid onderling wordt afgestemd in het kader van de Ministerraad en de voorportalen daarvan. Indien andere ministeries een advies van de NMa willen over de effecten voor de mededinging van voorgenomen of geldende regelgeving, dan kunnen zij de minister van Economische Zaken verzoeken om de NMa op te dragen zo'n advies uit te brengen. Dat is geregeld in artikel 5c van de Mededingingswet. De samenwerking tussen de NMa en sectorspecifieke markttoezichthouders, zoals de NZa, DNB en de AFM, is geregeld in samenwerkingsprotocollen. Hetzelfde geldt voor de Consumentenautoriteit.

80 Welk besluit gaat de regering nemen ten aanzien van het Wetsvoorstel Markt en Overheid?

Op 3 mei jl. heb ik uw Kamer medegedeeld dat het huidige Kabinet zich nog een oordeel moest vormen over het wetsvoorstel voor markt en overheid (Kamerstukken II, 2006-2007, 28 050 en 30 800 XIII, nr. 12). Daarbij heb ik aangegeven dat de Kamer in oktober nader zal worden geïnformeerd over de uitkomst hiervan. De oordeelsvorming bevindt zich in een afrondende fase. Ik hoop u dan ook op korte termijn hierover te kunnen berichten.

81 Kunnen de richtlijnen voor de zorg van de NMa gewijzigd worden zodat een gebundeld onderhandelen van zelfstandige apothekers, waardoor ook zij kosten kunnen besparen, met zorgverzekeraars mogelijk is?

De richtsnoeren Zorg zijn een uitleg van de Mededingingswet specifiek gericht op de zorgsector en kunnen de reikwijdte van de wet, bijv. ten aanzien van collectief onderhandelen, niet wijzigen. Op dit moment biedt de Mededingingswet reeds verschillende mogelijkheden voor gebundeld onderhandelen. Collectief onderhandelen door zelfstandige apothekers is toegestaan indien het niet-concurrenten

betreft (zoals apothekers die in verschillende geografische markten actief zijn) of indien de samenwerking onder de bagatelbepaling van de Mededingingswet valt. Deze bagatelbepaling is bovendien per 1 oktober jl. reeds verruimd. Naar mijn mening is er dan ook geen aanleiding voor verdere verruiming.

- 82 Op welke manier wil de regering de uitbreiding van de geschillencommissies operationaliseren en wat is het tijdspad daarvoor?

De afgelopen twee jaar heeft het Ministerie van Economische Zaken (samen met Justitie) een aantal zaken gedaan om marktpartijen te stimuleren om tot de oprichting van geschillencommissies te komen. Allereerst is brancheorganisaties de mogelijkheid geboden de bestaande eenzijdige algemene voorwaarden door het ministerie door middel van een zogenaamde quick scan te laten controleren op onredelijke of vermoed onredelijk bezwarende bedingen, de zogenaamde grijze en zwarte lijst uit het Burgerlijk Wetboek (Boek 6, artikel 236 en 237). Vervolgens hebben brancheorganisaties na een dergelijke quick scan contact gezocht met de Consumentenbond om het overleg te starten over de oprichting van een geschillencommissie en het tweezijdig maken van de algemene voorwaarden. De Consumentenbond is door middel van een projectsubsidie in de gelegenheid gesteld extra menskracht in te zetten voor de te voeren gesprekken met brancheorganisaties. Het feitelijk overleg over tweezijdige algemene voorwaarden vindt plaats in de SER-Commissie Zelfregulering. Het beoogd resultaat is dat er begin volgend jaar ten minste veertien nieuwe commissies zijn.

- 83 Is niet een transparanter kengetal of prestatie-indicator denkbaar als het gaat om mededinging en marktordening? Bijvoorbeeld de optelsom van de uitgedeelde boetes door de NMa of het percentage gewonnen zaken door de NMa?

Het huidige kengetal “Concurrentie en de mate waarin overheidsbeleid concurrentie versterkt” is opgebouwd uit twaalf variabelen en vergelijkt de prestaties van Nederland op het terrein van mededinging en marktordening met een groep andere landen. De effectiviteit van het mededingingsbeleid is één van de variabelen waaruit het kengetal is opgebouwd. Het kengetal is echter breder en bevat ook variabelen die iets zeggen over de mate van concurrentie tussen bedrijven, de aanwezigheid van versturende overheidssubsidies en beleid met betrekking tot het aanbesteden door de overheid. De optelsom van de uitgedeelde boetes door de NMa of het percentage gewonnen zaken zijn minder geschikt als prestatie-indicator of kengetal omdat deze een incompleet beeld geven van de prestaties op het gebied van mededinging en marktordening. De NMa hanteert bij haar algemene mededingingstoezicht en haar specifieke toezicht op vervoers- en energiemarkten namelijk een instrumentenmix waarin naast boetes ook alternatieve instrumenten worden ingezet zoals gedragscodes en compliance-regelingen. De instrumentenmix stelt de NMa in staat om maatwerk toe te passen en daarmee op efficiënte wijze optimale naleving van de mededingingsregels te waarborgen. Bovendien heeft het toezicht van de NMa via boetes en alternatieve handhaving ook een preventieve werking (bijvoorbeeld geen kartel meer vormen of misbruik maken van economische machtspositie) die niet blijkt uit de hoogte van de boetes. Het percentage gewonnen zaken geeft ook een incompleet beeld omdat door gebruik van de instrumentenmix niet alle acties van de NMa leiden tot besluiten waartegen beroep openstaat.

- 84 Wanneer kan het wetsvoorstel verwacht worden dat oneigenlijk gebruik zal tegengaan van het toeristisch regime in de Winkeltijdenwet? Op welke manier zal het initiatiefwetsvoorstel van het lid Van der Vlies hierin meegenomen worden en zal ook oneigenlijk gebruik met terugwerkende kracht tegengegaan worden? Zal dit ook betekenen dat lokale verordeningen met terugwerkende kracht moeten worden aangepast?

Zoals is aangegeven in de Kamerbrief van 5 oktober jl. is het kabinet voornemens in het eerste kwartaal van 2008 een wetsvoorstel in te dienen. Het initiatiefvoorstel van de leden Van der Vlies en Gesthuizen heeft bijgedragen aan de gedachtevorming hierover van het kabinet. Zoals is geantwoord op Kamervragen van de leden Ten Hoopen en Biskop van 22 maart 2007 (TK 2006-2007, nr. 1260) ligt het in de rede te bepalen dat op het moment waarop een voorstel tot wijziging van de Winkeltijdenwet tot wet wordt verheven en in werking treedt, geldende verordeningen die niet in overeenstemming zijn met de wet, zoals die na de wijziging is komen te luiden, binnen een redelijke termijn moeten worden aangepast.

- 85 Kan de regering bij de aanpassing van de Winkeltijdenwet, voorgenomen voor najaar 2007, aangeven wat de gevolgen voor de omzet van de winkels, de belastinginkomsten en de werkgelegenheid zijn?

Het kabinet zal bij het eigenlijke wetwijzigingsvoorstel, indien voorzien in het eerste kwartaal van 2008, ingaan op de gevraagde effecten.

- 86 Wat zijn de concrete acties van de regering op het punt van overstappen in de markten van energie en Telecom? Is het (opnieuw) in kaart brengen van andere markten waar overstapbelemmeringen zijn niet ook aan de orde?

Concrete actie in relatie tot energie betreft het wetsvoorstel verbetering werking energiemarkt dat momenteel bij de Raad van State ligt (hierin worden meerdere maatregelen genomen die het switchen van leverancier zullen faciliteren) zoals het leveranciersmodel: dus één contactpersoon voor de consument

Andere actie op het gebied van energie betreft en de periodieke kwaliteitstoetsing door DTe van prijsvergelijkingssites van energietarieven.

In relatie tot de telecommarkt is EZ in gesprek met internetaanbieders vanwege de problemen die 30% van de consumenten ervaart bij overstappen. Indien de aanbieders niet binnen afzienbare tijd met een oplossing komen, zal regelgeving volgen. Voorts is EZ in gesprek met exploitanten van telecomvergelijkingssites om de betrouwbaarheid en transparantie te verbeteren. Op dit moment wordt door de sector gewerkt aan concrete voorstellen om de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid beter kenbaar te maken. Afhankelijk van de uitkomst zal er een vervolgmeting plaatsvinden. Voor opzegtermijnen in de telecomsector is een wetsvoorstel ingediend dat uitgaat van een maand.

In het kader van algemene consumentenbescherming speelt Consuwijzer een rol in het stimuleren van geïnformeerde consumenten. Kortgeleden is het 1-jarig bestaan van Consuwijzer gevierd. Verder

heeft de staatssecretaris van Economische Zaken u op 4 juli jl. geïnformeerd over acties in het kader van de bereikbaarheid van klantloketten en dure telefoonnummers.

- 87 Kan de regering toezeggingen doen ten aanzien van de inventarisatie en aanpak van overstap belemmeringen tussen de infrastructures kabel en ADSL?

De problemen tussen de ADSL markt en de Kabelsector zijn naar mijn mening niet direct urgent. Een consument kan namelijk bij een ADSL aanbieder zijn internetdienst opzeggen en via de kabel deze dienst afnemen -of omgekeerd- zonder dat de oorspronkelijke partij hier invloed op kan uitoefenen. De bestaande overstapproblemen manifesteren zich op de breedbandinternetmarkt en wel met name in het geval dat overgestapt wordt tussen aanbieders in de ADSL markt. Mede naar aanleiding van de problemen in de ADSL sector heb ik in augustus 2007 in een brief aan de marktpartijen mijn ongenoegen laten blijken over de voortgang van de afspraken om de overstapproblematiek in deze sector te verbeteren.

Inmiddels hebben de marktpartijen aangegeven een sectorbreed initiatief te willen nemen om de overstap te verbeteren en oplossingen aan te dragen. Daarbij is te denken aan een model waarbij de nieuwe aanbieder de overstap voor de consument regelt. Een dergelijk verbetering zie ik als gewenst. Van dit initiatief maakt een inventarisatie van de overstapproblemen, zoals die binnen de bedrijven bekend zijn, deel uit .

- 88 Op welke manier zal de werking van de geschillencommissies worden verbeterd? Gaat het hier om de commissies van de SGC of ook om andere commissies? Komen er standaard afhandelingstermijnen? Is het waar dat een behandeling van een klacht bij het SGC nu nog wel meer dan een halfjaar kan duren?

Het gaat hier inderdaad om de commissies die onder de vlag van de SGC opereren en die grotendeels werken met tweezijdig door marktpartijen overeengekomen algemene voorwaarden. In de afgelopen jaren heeft de SGC geïnvesteerd in een aantal zaken ter kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van het functioneren van zowel de SGC als de daaronder fungerende geschillencommissies. De verbeteringen behelsden onder meer het terugdringen van de behandelingsduur en het automatiseren van de intake van geschillen. Wat dit laatste betreft is een eenvoudige interactieve aanmelding van geschillen voor de consument gecreëerd die tevens tot doel heeft vroegtijdige informatie te verschaffen aan de consument of de desbetreffende klacht door de SGC in behandeling kan worden genomen. Verder is een intern en extern kwaliteitssysteem voor de SGC (implementatie Six Sigma, ISO certificering, en de invoering van het INK model) geïmplementeerd. In 2008 laat het Ministerie van Justitie een (periodieke) evaluatie uitvoeren op het functioneren van de SGC. Hierin worden (waar mogelijk) ook de doorgevoerde maatregelen getoetst op hun effectiviteit. Naar aanleiding van de uitkomsten van deze evaluatie kan worden bezien welke aanpassingen kunnen leiden tot een verdere aanscherping van de kwaliteit van de dienstverlening.

Op de vraag of er standaard afhandelingstermijnen komen kan het volgende worden opgemerkt. Elk geschil dat bij de SGC wordt aangemeld is uniek en verschillend van aard. Daarom kan de SGC geen standaard afhandelingstermijn instellen. Wel streeft de SGC naar een redelijke (gemiddelde) termijn. Door de verschillende activiteiten rond de kwaliteitsverbetering van de SGC is de behandelingsduur teruggedrongen van een gemiddelde van 6,1 maand in 2004 tot 4,3 maand in 2006. Voor 2007 streeft

de SGC naar een gemiddelde behandelingsduur die ligt onder de 4,0 maand. Zoals gezegd, is elk geschil dat bij de SGC wordt aangemeld verschillend van aard. Het kan voorkomen dat de behandeling van een geschil dus langer dan een half jaar duurt, maar zoals opgemerkt, streeft de SGC naar een gemiddelde behandelingsduur die onder de 4 maanden ligt.

- 89 Ziet de regering een jaarlijkse stilzwijgende verlenging ook als een overstapbelemmering? Wat gaat de regering hier aan doen?

Het gaat de regering te ver om in algemene zin te stellen dat de stilzwijgende verlenging altijd leidt tot een overstapbelemmering. Op dit moment is het initiatiefwetsvoorstel van de leden Crone en van Dam bij de Tweede Kamer aanhangig (Kamerstukken II 2006/07, 30 520). Dit initiatiefwetsvoorstel beoogt een eind te maken aan de stilzwijgende verlenging van meer dan drie maanden van overeenkomsten tot het geregeld afleveren van zaken of het geregeld doen van verrichtingen (bijvoorbeeld abonnementen op tijdschriften). Daarnaast beoogt het wetsvoorstel de stilzwijgende verlenging van lidmaatschappen (bijvoorbeeld van een sportclub) te beperken tot maximaal een jaar. De vaste kamercommissie voor Justitie heeft op 11 juni 2007 een verslag uitgebracht. Het is nu aan de initiatiefnemers hierop te reageren door middel van een nota naar aanleiding van het verslag en eventueel een aanpassing van het wetsvoorstel. Nadat de reactie van de initiatiefnemers is ontvangen, zal het kabinet op het wetsvoorstel reageren.

- 90 Wat is de reden voor het ontbreken van een streefwaarde 2008 voor de indicator Klanttevredenheid Informatieloket (Consuwijzer) op pagina 34 van de begroting?

Zie het antwoord op vraag 91.

- 91 Waarom geeft de regering geen streefwaarde voor de klanttevredenheid van het informatieloket van de Consuwijzer?

Het Informatieloket Consuwijzer is een nieuw initiatief dat sinds oktober 2006 operationeel is. Het loket bestaat uit twee geledingen, een front office en een back office. Het front office wordt door een marktpartij uitgevoerd waarmee prestatieafspraken zijn gemaakt, onder meer ten aanzien van de snelheid waarbij de telefoon wordt aangenomen en de tijd waarbinnen email en post worden beantwoord. Het back office bestaat uit medewerkers van de Consumentenautoriteit, NMa en Opta. Omdat er geen vergelijkbare overheidsinstanties met een zo'n breed werkterrein werkzaam zijn, is besloten eerst de resultaten van de nulmeting in de tweede helft van 2007 af te wachten om een goed onderbouwde streefwaarde te kunnen formuleren. In de begroting 2009 zal deze streefwaarde worden opgenomen.

- 92 Waarom is het percentage consumenten dat aangeeft onvoldoende kennis te hebben over zijn rechten en plichten (nu 44%) een kengetal in plaats van een prestatie-indicator? De regering heeft door

middel van zijn inspanningen toch directe invloed op de hoogte van dit percentage?

Een indicator geeft informatie over de mate waarin de beleidsdoelstelling wordt bereikt als gevolg van het gevoerde beleid. Een kengetal geeft andere relevante informatie over het doel en/of het beleid zonder een directe relatie te leggen met het gevoerde beleid. Omdat ook andere factoren dan alleen de activiteiten van ConsuWijzer van invloed zullen zijn op het kennisniveau van rechten en plichten, wordt een kengetal en geen prestatie-indicator gehanteerd.

- 93 Er wordt geconstateerd dat wij als land procentueel achter blijven bij de investeringen die nodig zijn voor het halen van de Lissabondoelstellingen. Welke absolute bedragen horen bij de percentages?

Volgens de meest recente cijfers bedroegen de totale R&D-uitgaven in Nederland 1,75% van het bruto binnenlands product in 2005. Dat houdt een achterstand van 1,25%-punt in ten opzichte van de Lissabon-ambitie van 3%. Uitgaande van het bruto binnenlands product in 2007 volgens de raming van het CPB in de Macro Economische Verkenning (556 miljard euro), komt dit neer op een absoluut bedrag van 6,95 miljard euro.

- 94 Hoeveel 'nieuw' geld wordt er in innovatie geïnvesteerd en kan hiervan een kort overzicht gegeven worden?

Een overzicht van de middelen die 'nieuw' aan innovatie worden besteed is opgenomen op blz. 24 van de EZ begroting onder doelstellingen van het beleidsprogramma 2007-2011. Dit betreft alleen het deel dat aan de EZ-begroting 2008 is toegevoegd. Een ander deel blijft op de aanvullende post staan van het Rijk en wordt onder voorbehoud de komende jaren tranchegewijs aan de EZ-begroting toegevoegd. Ook zal vanaf 2009 de WBSO worden geïntensiveerd. De bedragen voor de WBSO staan in de tabel budgettair belang fiscale maatregelen op pagina 38.

- 95 In welke mate en op welke wijze is een thema zoals sociale innovatie een concreet onderdeel binnen de beleids- en investeringsvoornemens van het Kabinet voor de komende jaren?

Zie het antwoord op vraag 17.

- 96 Voelt de regering zich ook verantwoordelijk voor het programma een leven lang leren in relatie tot haar opdracht de kenniseconomie te optimaliseren?

Een kenniseconomie stelt hoge eisen aan het beschikbaar menselijk kapitaal in NL. Zo moet het kennisniveau hoger en zal deze kennis - als gevolg van de toenemende technologische vooruitgang - steeds vaker vernieuwd moeten worden. Scholing wordt door de

overheid, werkgevers en werknemers beschouwd als dé manier om de kwaliteit van de Nederlandse beroepsbevolking op peil te houden en uit te breiden. Zo is eind 2004 het actieplan Leven Lang Leren gepresenteerd en is begin 2005 de tijdelijke projectdirectie Leren en Werken opgericht. Daarnaast zijn er diverse financiële (fiscale) instrumenten gericht op het stimuleren van scholing. Denk onder andere aan de aftrek van studiekosten als buitengewone lasten of beroepskosten van de inkomstenbelasting, de fiscale aftrek voor werkgevers (WVA onderwijs) als tegemoetkoming in de kosten voor scholing van deelnemers aan de beroepsbegeleidende leerweg (BBL), leerwerktrajecten in het VMBO en HBO en of voor de scholing van voormalig werkloze werknemers tot startkwalificatieniveau ten behoeve van duurzame integratie en via de Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen bieden werkgevers hun werknemers scholing aan.

- 97 Erkent de regering in het kader van innovatie en optimaliseren van de kenniseconomie, het belang van Human resources en sociale innovatie? En zo ja, waarom wordt er in deze begroting met geen woord over beiden gerept?

Zie het antwoord op vraag 17.

- 98 In welke mate zijn de Lissabon doelstellingen (2% BBP private R& D uitgaven en 1% publieke R& D uitgaven) nog haalbaar?

Het vorige Kabinet heeft in 2006 de ambitie vastgesteld om in 2010 3 procent van het BBP te investeren in R&D, waarvan 2 procent in de private sector uitgevoerd en 1 procent in de publieke sector uitgevoerd. De private R&D intensiteit bedroeg 1,02 procent in 2005 en de publieke R&D intensiteit bedroeg 0,75 procent in 2004. Uit onderzoek blijkt dat de achterstand van de R&D-intensiteit in Nederland ten opzichte van het OESO-gemiddelde voor ongeveer 60 procent kan worden toegeschreven aan de specifieke sectorstructuur van de Nederlandse economie. Ook gegeven de sectorstructuur geeft Nederland relatief weinig uit aan R&D ten opzichte van het OESO gemiddelde. Daarnaast blijkt dat buitenlandse bedrijven – gemeten naar de openheid van de Nederlandse economie - relatief weinig R&D verrichten in Nederland; dit is naast de sectorstructuur een van de oorzaken van het achterblijven van de R&D-uitgaven in Nederland. De sectorstructuur maakt het voor Nederland moeilijker dan voor andere EU-landen om een R&D-intensiteit van 3 procent van het BBP (Barcelona-doelstelling) te bereiken. De sectorstructuur is echter geen blijvend gegeven, maar kan zich op termijn via hogere R&D-uitgaven aanpassen. In het kader van de Kennisinvesteringsagenda van het Innovatieplatform hebben de tien grootste R&D-bedrijven de intentie geuit om hun R&D-uitgaven met 5 procent per jaar te laten stijgen. De eerste cijfers over de R&D-uitgaven van de top 25 Nederlandse R&D-bedrijven in 2006 laten bovendien een duidelijke stijging zien (ruim 7,5 procent t.o.v. 2005). Het huidige kabinet draagt bij aan een verhoging van de R&D-intensiteit door intensiveringen op het terrein van onderzoek en innovatie die oplopen tot ruim 500 miljoen euro in 2011.

- 99 Is er wat voor te zeggen om het aantal innovatievouchers te verkleinen, maar wel een groter bedrag per bedrijf beschikbaar te stellen? Is het ook mogelijk om tot een innovatievoucher "in strippen" te komen, waarbij een vervolguitering alleen gedaan wordt als aantoonbaar stappen gezet worden in de

richting van marktintroductie van nieuwe goederen en diensten?

Op dit moment worden de vouchers geëvalueerd. De resultaten van de evaluatie verwacht ik voor het einde van dit jaar. Bij de evaluatie wordt ook gekeken naar de ervaringen van de MKB'ers en kennisinstellingen met de hoogte van het voucherbedrag. Mede op basis van de uitkomsten van de evaluatie zal bezien worden hoe de vouchers in 2008 ingericht gaan worden.

100 Hoeveel gaat Nederland procentueel vooruit bij het halen van de Lissabonambitie als gevolg van de extra investeringen in innovatie en ondernemerschap?

Vorig jaar heeft het CPB een rapport uitgebracht waarin de macro-economische effecten voor de oude lidstaten worden berekend voor het jaar 2025 indien voldaan wordt aan de Lissabondoelstellingen in 2010, waaronder de 3% doelstelling voor de uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling, de ontwikkeling van de interne markt voor diensten ten gevolge van het invoeren van de dienstenrichtlijn en het verlagen van de administratieve lastendruk¹. Hoewel deze begrippen niet geheel overeenkomen met innovatie en ondernemerschap geven deze toch een goede indicatie voor de bedoelde effecten..

Het CPB heeft wat de R&D doelstelling betreft onderscheid gemaakt naar een laag scenario, waarbij de spillover-effecten van R&D gematigd zijn ingeschat en een hoog scenario, waarbij de spillover-effecten van R&D aanmerkelijk hoger worden ingeschat. Het CPB heeft de gecumuleerde effecten berekend voor een aantal macro economische variabelen in 2025 ten opzichte van een basispad van één van de scenario's die het CPB hanteert voor de ontwikkeling van de Europese economie, het zg. strong Europe scenario. De reden hiervan is dat de effecten van het voldoen aan de Lissabondoelstellingen pas op zeer lange termijn gerealiseerd worden.

Op basis van dit rapport zou Nederland, indien het in 2010 voldoet aan zijn doelstellingen op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, in 2025 een BBP realiseren dat in het gunstige scenario 9,2% en in het meest voorzichtige scenario 3,4% hoger is dan indien deze doelstellingen in 2010 niet worden bereikt.

De uitkomsten voor Nederland zijn als volgt:

Variabele Doelstelling	Bruto Binnenlands product	Consumptie	Export	Reële lonen
R&D Laag scenario	3,4%	1,2%	5,6%	3,0
R&D Hoog scenario	9,2%	6,3%	13,3%	8,6
Invoering	0,2%	0,7%	2,3%	0,9

¹ Five Lisbon Highlights, the economic impact of reaching these targets

dienstenrichtlijn				
-------------------	--	--	--	--

Voor een verlaging van de administratieve lasten met 25% worden de volgende effecten berekend:

Variable	Arbeids-productiviteit	Bruto binnenlands product	Consumptie per hoofd van de bevolking
Vermindering administratieve lasten met 25%	1,5%	1,5%	1,4%

Bron: Worldscan model, cumulatieve veranderingen in % ten opzichte van het basispad in 2025

- 101 Is het mogelijk om bij het versterken van de positie van de consument uit te gaan van de wet openbaarheid ketens?

De wet openbaarheid ketens was een voorstel van de Consumentenbond uit 2002. Deze 'wet' zou moeten regelen dat op verzoek van NGO's en consumenten de eindleverancier informatie verschaft over de maatschappelijke aspecten in de hele keten. De overheid zou in een digitaal archief de gegevens bijhouden. Het idee is destijds niet verder uitgewerkt omdat de administratieve lasten voor zowel de overheid als bedrijven (bijhouden digitaal archief) zeer kostbaar zouden worden. Daarnaast is het voor veel bedrijven praktisch onmogelijk een volledig overzicht te geven in de gehele keten en de wijze waarop MVO is toegepast. Een bedrijf kan soms wel duizenden leveranciers hebben (die weer leveren voor andere leveranciers etc.). Bij het versterken van de positie van de consument wordt nu uitgegaan van het recht op eerlijke informatie. Zo kunnen consumenten snel en eenvoudig (online) een klacht indienen bij de Reclamecode-commissie om suggestieve claims over duurzame productie aan de kaak stellen. In het kader van de te verschijnen kabinetsvisie MVO bekijkt het kabinet momenteel of dit huidige stelsel voldoet.

- 102 Waarom wordt er zo weinig aandacht besteed aan innovatie in de dienstensector, ondanks het feit dat deze sector goed is voor 70% van het BBP en grote groeikansen biedt?

Innovatie in de dienstensector heeft wel degelijk mijn aandacht. In de eerste plaats geldt dat het EZ instrumentarium grotendeels generiek van aard is en daarmee openstaat voor alle sectoren, ook dienstensectoren. Die maken daar ook gebruik van. De aard van diensteninnovaties (veelal niet-technologisch) maakt dat het financiële instrumentarium relatief beperkt neerslaat in de dienstensector. Daar ben ik me van bewust. Maar door wijzigingen in beleid richting meer niet-technologische innovatie en de vraagkant, lijkt het beleid meer aan te sluiten op de behoeften van de dienstensector. Denk aan o.a. de verbreding van de WBSO richting procesinnovatie, de innovatievouchers, het programma voor de creatieve industrie (veelal dienstenbedrijven). Ook in de gebiedsgerichte aanpak Pieken in de Delta loopt een aantal programma's dat zich specifiek richt op het stimuleren van innovatie in de dienstensector, o.a. in het programma voor de Noordvleugel Randstad. Daarnaast beziet mijn Ministerie momenteel de mogelijkheden om innovatieprogramma's

vorm te geven specifiek voor de dienstensector, namelijk op het gebied van ICT en Diensten en op het gebied van Logistiek en Supply chains (zie ook de jaarrapportage van SenterNovem "Innovatieprogramma's volop in bedrijf!").

- 103 Tot hoeveel extra onderzoeksopdrachten heeft de inzet van de innovatievouchers in 2004 en 2005 geleid t.o.v. jaren waarin geen gebruik werd gemaakt van innovatievouchers?

Het CPB- onderzoek van februari 2007 toont het positieve resultaat dat van elke 100 bedrijven die in 2005 een voucher verkregen hebben, er zo'n 65 zonder voucher geen opdracht aan een kennisinstelling verleend zouden hebben. In de lopende evaluatie wordt onderzocht tot hoeveel extra onderzoeksopdrachten de innovatievouchers 2006 leiden.

- 104 Hoeveel extra vraag is er naar innovatievouchers en naar welke vormen van (bestaande en nog niet bestaande) vouchers is er concreet vraag?

Ook in 2007 zijn er 6000 vouchers beschikbaar. Dit aantal lijkt voor dit jaar voldoende te zijn. Door verschillende groeperingen zijn suggesties gedaan over de werkingssfeer van de vouchers. Verzocht is om de voucher voor alle soorten MKB-bedrijven zowel industrieel, agrarisch als diensten toegankelijk te maken. Voorts is ook gevraagd om de toepassing van de voucher uit te breiden. Daarbij zijn aan de orde: octrooien, kennisvragen rondom ICT, het versterken van het duurzaamheidselement in de voucher en het inzetbaar maken voor strategieonderzoek. Op dit moment worden de vouchers geëvalueerd. De resultaten van de evaluatie verwacht ik voor het einde van dit jaar. Mede op basis van de uitkomsten van de evaluatie zal bezien worden hoe de vouchers in 2008 ingericht gaan worden

- 105 Op welke manier gaat de uitbreiding van het innovatievoucher gestalte krijgen? Is sprake van een thematische verbreding en daarmee van een versnippering? Hoe gaat het duurzaamheidselement versterkt worden en hoe kan het voucher ingezet worden voor strategie?

Op dit moment worden de vouchers geëvalueerd. De resultaten van de evaluatie verwacht ik voor het einde van dit jaar. Mede op basis van de uitkomsten van de evaluatie zal bezien worden hoe de vouchers in 2008 ingericht gaan worden.

- 106 Zal er bij het nieuwe innovatievoucher een gestuurde verdeling zijn tussen sectoren en richtingen? Of zal er sprake zijn van een wie-het-eerst-komt-die-het-eerst-maakt systeem?

Het is niet de bedoeling te komen tot quota van vouchers voor verschillende sectoren. Dit zou het vraaggestuurde karakter van de voucher aantasten.

107 Wanneer kan de Kamer de uitkomst van de in 2007 gehouden evaluatie naar Syntens tegemoet zien?

De evaluatie van Syntens zal binnen enkele maanden naar de Kamer gestuurd worden.

108 Welke ideeën zijn er m.b.t. de nieuwe aansturingsrelatie tussen EZ en Syntens?

Naar aanleiding van de evaluatie van Syntens zal de aansturingsrelatie tussen EZ en Syntens onderwerp van overleg zijn.

109 Welke wijzigingen in de wijze waarop Syntens wordt aangestuurd door EZ kunnen er verwacht worden?

Zie het antwoord op vraag 108.

110 Waarom gaat de streefwaarde ten aanzien van de klanttevredenheid over Syntens slechts omhoog van 7,9 in 2006 naar 8,0 in 2008?

De streefwaarde voor de klanttevredenheid was in 2006 ook 8,0. Het cijfer van 7,9 heeft betrekking op de gerealiseerde score in het jaar 2006. Deze waarde werd gemeten onder de populatie bedrijven bij wie Syntens in 2006 een compleet adviestraject had afgerond.

111 Hoe worden de mogelijke nieuwe programma's uit het programmatisch pakket innovatie gefinancierd? Is hiermee al rekening gehouden in de begroting?

Met de financiering van mogelijke nieuwe programma's uit het programmatisch pakket innovatie is rekening gehouden in de begroting van EZ. Mogelijke nieuwe innovatieprogramma's worden gefinancierd uit het budget voor de innovatieomnibus op artikel 2: 'een sterk innovatievermogen'. Voor de lopende Innovatieprogramma's Point One, Food & Nutrition Delta en Wattertechnologie zijn separaat middelen gereserveerd in de begroting. 'Met ingang van 2008 is aan het budget voor de innovatieomnibus het budget van de geschrapte Smart Mix (€50 mln.) toegevoegd. Over het budget voor de innovatieomnibus is jaarlijks €7 mln bezuinigd.'

112 Hoe worden de maatschappelijke innovatieprogramma's rond de thema's energie, zorg, water en veiligheid gefinancierd en onder welk begrotingsonderdeel?

De middelen voor de financiering van de maatschappelijke innovatieprogramma's komen uit de enveloppe die gereserveerd is voor kennis, innovatie en ondernemerschap (Pijler II). De middelen staan op de aanvullende post van het Rijk.

- 113 Hoe zijn de uitgavenstijgingen voor Ruimtevaart te rijmen met de toelichting dat het ruimtevaartbeleid in 2007 wordt geëvalueerd en aan de hand daarvan in 2008 de Nederlandse inzet wordt bepaald? Betekent dit dat ondanks een nog lopende evaluatie al gekozen wordt voor een intensivering?

Bij voorjaarsnota 2006 zijn extra middelen aan het ruimtevaartbudget toegevoegd, nl. 2006: €10 mln., 2007: €15 mln., en vanaf 2008: structureel €20 mln. per jaar. Dit kabinetbesluit was ingegeven door de historisch lage Nederlandse inschrijving in programma's van de Europese ruimtevaart Agentschap ESA tijdens de ministersconferentie van ESA in 2005. De extra budgetten voor 2006 en 2007 (in totaal €25 mln.) zijn gebruikt om een aantal van deze lage inschrijvingen te verhogen. De reeks vanaf 2008 zal ook mede voor ESA programma's worden ingezet. Daarbij zullen de resultaten van de evaluatie van het ruimtevaartbeleid uitgangspunt zijn voor deze inzet. Over de voorgenomen Nederlandse inzet bij de ESA ministersconferentie in 2008 zal ik de Kamer in 2008 nader informeren.

- 114 Kan de regering ingaan op de rol van EZ in de wijkaanpak? Is het waar dat in de beleidsnota over de wijkaanpak staat vermeld dat EZ budgetten beschikbaar stelt voor ondernemerscentra en accountmanagement? Waar in de EZ-begroting zijn deze budgetten terug te vinden? Kan de wijkaanpak worden voorzien van een "ondernemersparagraaf"?

EZ heeft geen specifiek beleid of budget gericht op de wijkenaanpak, maar coördineert wel de zgn. Kanszones Rotterdam. Daarnaast zijn wel instrumenten in ontwikkeling waarvan EZ denkt dat deze hun weerslag zullen vinden in de wijken. Dit zijn de in ontwikkeling zijnde regeling voor microkredieten en de experimentenregeling Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering (BGV). WWI is de algehele coördinator voor de gesprekken tussen het rijk en de gemeenten over hun wijkactieplannen en daaruit voortvloeiende afspraken met het rijk. EZ is hierbij aangesloten. Waar dat van toepassing is (het gaat deels om woonwijken) worden door de gemeenten ook maatregelen getroffen om het ondernemerschap te versterken. De regionale Kamers van Koophandel zijn aangesloten bij de ontwikkeling van de gemeentelijke plannen over de ondersteuning van ondernemers in hun wijk, al of niet met behulp van een steunpunt in of bij de wijk. De eventuele maatregelen die gemeenten nemen voor de ondernemers in de wijk zullen worden opgenomen in een paragraaf 'werken'.

- 115 Welke rol kunnen de ROM's spelen in de wijkaanpak? Kan overwogen worden om de ROM's vanuit EZ opdracht te geven om lokale ondernemers te ondersteunen bij het (door)starten van een bedrijf?

De ROM's spelen in principe geen specifieke rol in de wijkaanpak. De ROM's richten zich op hoogwaardige en innovatieve (techno)starters en de stuwende bedrijvigheid in hun regio. Daar waar genoemde doelgroepen van bedrijven zich bevinden in de wijken, kunnen zij de ROM's benaderen, dan wel kunnen de ROM's hun diensten verlenen. De regionale Kamers van Koophandel geven

voorlichting en informatie aan (door)startende ondernemers. Ook kan de Kamer van Koophandel ondernemers bij een dieper gaande vraag ondersteunen door middel van hun uitgebreide netwerk.

- 116 Kan de regering ingaan op de stelling dat er helemaal geen overschot is van verouderde bedrijventerreinen? Betekent dit dat de aannames van het beleid niet kloppen en er veel minder leegstand en overcapaciteit is dan tot nu toe aangenomen? Welke conclusies trekt de regering hieruit?

De stelling dat er helemaal geen overschot is aan verouderde bedrijventerreinen is waarschijnlijk ontleend aan een artikel uit het Financieele Dagblad van 24 september jongstleden. In het betreffende artikel wordt gesteld dat het overschot de laatste jaren daalt onder invloed van de aantrekkende economie. Daarnaast wordt in het artikel betoogd dat het areaal verouderd terrein, in verhouding tot het totale areaal bedrijventerrein in Nederland, niet toeneemt maar op een stabiel niveau blijft. In het artikel wordt niet gesteld dat er totaal geen overschot aan verouderde bedrijventerreinen zou zijn.

Het kabinet zet zich in op het maken van afspraken per provincie over de aanpak van bedrijventerreinen. Die afspraken hebben betrekking op zowel herstructurering van bestaande als op aanleg van nieuwe terreinen. Op die manier wordt ruimte geschapen om voor ieder bedrijf een passende plaats te vinden en wordt voorkomen dat de schaarse ruimte in ons land inefficiënt gebruikt wordt. Het kabinet zal daarbij uitgaan van de meest actuele gegevens. Nog dit jaar zal ik samen met Minister Cramer u nader te informeren.

- 117 Waarom is de scholingsaftrek afgeschaft? Kan overwogen worden om deze of een variant hierop opnieuw in te voeren?

Uit de evaluatie “Scholing van werkenden van het Ministerie van Economische Zaken in 2001 is gebleken dat de scholingsaftrek weinig invloed had op de scholingsuitgaven van bedrijven. Een financiële stimulans achteraf bleek “mooi meegenomen” maar had geen invloed op de beslissing van bedrijven om het volume aan scholing te verruimen. Daarom is per 2004 dit instrument afgeschaft. Conform het coalitie akkoord worden bezien hoe in relatie met de levensloopregeling leerrechten voor scholingsfaciliteiten kunnen worden gekoppeld. Het kabinet voert op dit moment een verkenning uit naar de mogelijkheden voor verbreding van de levensloopregeling. De resultaten hiervan zullen voorjaar 2008 worden besproken met sociale partners.

- 118 Waarom is er bij de energiebelasting sprake van een degressief tarief, waardoor de bakker op de hoek relatief meer voor elektriciteit betaalt dan de Albert Heijn? Wat is de achtergrond hiervan?

De overheid stelt belang in het terugdringen van energieverbruik bij zowel particulieren als het bedrijfsleven. De in 1996 ingevoerde energiebelasting (EB) was oorspronkelijk gericht op kleinverbruikers en bedoeld om bij huishoudens en klein zakelijke verbruikers extra energiebesparing te bevorderen. In eerste instantie is gekozen voor een uniform tarief voor het verbruik van elektriciteit tot de bovengrens van 50.000 kWh. Nederland was één van de eerste landen die een dergelijke heffing invoerde. Voor grootverbruikers is er destijds voor gekozen om via een andere weg tot

energiebesparing te komen, namelijk via het afsluiten van convenanten waarin afspraken worden vastgelegd op het gebied van energiebesparing met branche organisaties of individuele bedrijven. Bedrijven die zich niet aan het convenant houden worden verplicht maatregelen te treffen op grond van de Wet Milieubeheer. Per 1 januari 1999 is de bovengrens vastgesteld op 10.000.000 kWh en is het uniforme tarief vervangen door een degressief schijventarief met drie tariefgroepen. Enerzijds wordt door de verhoging van de bovengrens bereikt dat ook de grotere verbruikers EB gaan betalen. Anderzijds worden door de afname van het tarief de gevolgen van deze tariefsverhoging beperkt met het oog op onze internationale concurrentiepositie. Op 27 oktober 2003 heeft Europese Raad de Richtlijn Energiebelasting vastgesteld, waardoor de belasting van energieproducten en elektriciteit in Europa werd geharmoniseerd. De Richtlijn Energiebelastingen voorziet onder meer in een minimum tarief voor elektriciteit. Per 1 januari 2004 is deze richtlijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. Hierbij is een nieuwe tariefgroep opgenomen voor het verbruik van elektriciteit dat hoger is dan 10.000.000 kWh en bestaat er geen bovengrens meer. Op grond van deze richtlijn moet namelijk ook het groot zakelijk verbruik van energieproducten en elektriciteit onder de belastingheffing vallen, zij het dat daarvoor een lager tarief mag gelden. Bedrijven die verplichtingen op zich nemen ter verbetering van de energie-efficiëntie kunnen ook onder dit regime gebruik maken van een vrijstelling van de heffing op elektriciteit bij een verbruik dat hoger is dan 10.000.000 kWh. De grotere energieverbruikers worden zodoende langs andere weg geconfronteerd met kosten die zijn verbonden aan het terugdringen van het energieverbruik, dit is conform de Richtlijn Energiebelastingen.

- 119 Waarom moet de DGA van een BV een "gebruikelijk loon" nemen uit zijn BV, zelfs als er verlies wordt gemaakt? Hoe verhoudt zich dit tot het streven naar een aantrekkelijk ondernemingsklimaat? Wat is de achtergrond van het instellen van een verplicht te nemen gebruikelijk loon?

Het genieten van een salaris, ook in tijden van verlies is in overeenstemming met de maatschappelijke realiteit. In reële structurele verliessituaties wordt de verplichting overigens gemitigeerd. Afschaffing van de in artikel 12a van de Wet op de loonbelasting 1964 opgenomen regeling voor fictief loon (de gebruikelijkloonregeling) zou voor directeuren/aandeelhouders weer de mogelijkheid openen om af te zien van het opnemen van een salaris dat past bij hun werk, teneinde fiscaal een nulinkomen te bereiken. Dit kan leiden tot een ongewenst uitstel van de heffing van belasting. In dat geval hoeven zij ook geen premies volksverzekeringen en geen inkomensafhankelijke bijdrage Zorgverzekeringswet te betalen, terwijl zij anderzijds wel een maximaal beroep kunnen doen op sommige inkomensafhankelijke regelingen. Op grond van vorenstaande overwegingen wordt de "gebruikelijk loon"regeling in stand gehouden.

- 120 Kan de regering van EZ ingaan op de op 3 juli 2007 aangenomen motie van het algemeen bestuur van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland, waarin gepleit wordt voor een vermindering van de controledruk bij projecten en ondernemers? Is het waar dat de diverse controles het SNN 5 miljoen euro en de ontvangende bedrijven 35 miljoen euro hebben gekost? Hoe kan de controledruk bij Rijks- en Europese gelden omlaag worden gebracht?

De controledruk bij o.a. de structuurfondsprojecten is een punt van zorg van het Rijk én van de Commissie. Wat betreft de hoogte van de kosten voor de controles: op verzoek van de Europese

Commissie wordt momenteel - als onderdeel van het actieplan om te komen tot een (verbeterd) intern Europees controlekader - een inventarisatie gemaakt van de controlekosten voor EFRO in de lidstaten. Deze inventarisatie zal ook meer inzicht geven in de omvang van de door Noord Nederland genoemde bedragen, ook in vergelijking met andere Nederlandse regio's.

Vereenvoudiging van de Europese regelgeving is de meest directe wijze om te komen tot minder en eenvoudiger controles, lagere risico's op onregelmatigheden en minder kosten.

Maar ook binnen de bestaande kaders zijn er nationaal mogelijkheden de kosten en kwaliteit van het financieel beheer te beïnvloeden. Meer dan tachtig procent van de Europese gelden wordt door de lidstaten beheerd. Mede hierom heeft Nederland met steun van Tweede Kamer de nationale verklaring ingevoerd. Hiervoor zijn maatregelen genomen zoals het bundelen van de auditverantwoordelijkheid voor de structuurfondsen bij de Audit dienst van Financiën en de certificering van declaraties aan de Commissie bij de Dienst Regelingen van LNV. Het waar mogelijk toepassen van Single Audit is daarbij uitgangspunt. De extra zekerheid die de invoering van de nationale verklaring geeft voor de Europese Commissie is voor NL de basis om te onderhandelen over terugdringing van de controledruk. De besprekingen hierover met de Commissie zijn gaande.

Momenteel loopt er op initiatief van Samenwerkingsverband Noord Nederland een pilot "Slim controleren" in de regio Noord-Nederland, die de controledruk bij projecten en ondernemers moet verminderen. Economische Zaken omarmt de pilot en heeft evenals Financiën medewerking toegezegd. Wat betreft reductie van de 'controledruk Rijksgelden' zijn er diverse initiatieven van het ministerie van Financiën. Een belangrijk pijler hiervoor is de introductie van het "single audit" principe ,waarbij zoveel mogelijk gesteund op de accountantscontrole van de instellingsaccountant.

121 Waaronder betalen de ROM's hun apparaatkosten niet zelf?

Rijk en provincies dragen niet bij aan de apparaatskosten van de ROM's met betrekking tot bedrijvenparticipaties. Kosten van de ROM's hiervoor worden gefinancierd uit de opbrengsten van deze participaties. De ROM's worden wél door Rijk en provincies gesubsidieerd voor hun overige stimulerings taken op het gebied van innovatiestimulering, bedrijfsterreinen en aantrekken van (buitenlandse)bedrijven. Bij deze taken gaat om uitvoering van overheidsbeleid en er staan geen tot weinig inkomsten vanuit de markt tegenover.

122 Waaronder is in 2008 slechts 13,8 miljoen begroot voor de BSRI en daarna slechts 12,5 miljoen per jaar? Worden door de decentrale overheden en de bedrijven niet genoeg projecten aangeleverd om voor BSRI in aanmerking te komen?

In een eerder stadium was geen voortzetting van de BSRI na 2006 voorzien, omdat toen de verwachting was dat Nederland geen individuele investeringssteun aan bedrijven meer zou mogen geven na 2006. In 2006 werd helder dat dit niet het geval zou zijn en heeft Nederland toch een zogenaamde steunkaart opgesteld. Daarmee was uiteraard nog geen budget voor na 2006 geregeld voor de BSRI. Het kabinet heeft dankzij het amendement Ten Hoopen (TK 2006-2007, 30 800 XIII, nr 26) en middelen uit het coalitieakkoord, toch een budget voor de BSRI na 2006 vrijgemaakt. Zie verder het antwoord op vraag 63.

Op dit moment zijn er voor 2007 14 aanvragen ingediend. Historisch gezien is dit zeker geen laag

aantal. Daarmee kan niet worden gezegd dat er niet genoeg projecten worden aangeleverd.

- 123 Waarom wil de regering de nalevingkosten van regelgeving niet integraal in beeld brengen en verlagen?

In tegenstelling tot informatieverplichtingen (administratieve lasten) raken inhoudelijke verplichtingen (nalevingskosten) direct aan maatschappelijk relevante normen. Voorbeelden zijn eisen i.v.m. Arbo en milieu. Een van tevoren vastgestelde reductiedoelstelling, zoals bij bijvoorbeeld administratieve lasten, past hier niet bij. Er moet een zorgvuldige, politieke afweging aan voorafgaan voordat normen aangepast worden. In overleg met het bedrijfsleven wordt gekeken, welke gebieden of regels – vanwege (te) hoge nalevingskosten – wel doorgelicht moeten worden.

- 124 Wat is concreet de uitwerking van het voornemen om de toegang tot de kapitaalmarkt voor kleine zelfstandigen te verbeteren?

Het kabinet heeft in het Beleidsprogramma aangekondigd:

- de toegang tot kapitaal voor startende en snel groeiende ondernemers wordt verbeterd door verruiming van het borgstellingkrediet (ook voorland- en tuinbouw) en van innovatiekredieten;
- kapitaal beschikbaar stellen door informele investeerders wordt gestimuleerd;
- er komen microkredieten voor startende ondernemers.
- Kleine zelfstandigen behoren eveneens tot de ondernemers die van de extra inspanning van het kabinet kunnen profiteren. De concrete uitwerking van deze maatregelen is als volgt:
- op 12 oktober komt de Raad voor Microfinanciering met een advies hoe de beschikbaarheid van microkredieten kan worden bevorderd. Ik zal dat advies zo snel mogelijk uitvoeren en heb daarvoor inmiddels een bedrag van €5mln voor opgenomen in de EZ begroting;
- binnenkort zal de uitbreiding van het budget van de Borgstellingsregeling voor het MKB worden gepubliceerd in de Staatscourant;
- de innovatiekredieten komen begin volgend jaar beschikbaar;
- inzake het stimuleren van investeringen door informal investors wordt op dit moment onderzocht wat de meest effectieve aanpak is.

- 125 Op welke wijze wordt MVO bevorderd? Is het beleid voor bevordering van MVO, dat in de afgelopen jaren is gevoerd, geëvalueerd? Welke conclusies kunnen daar aan verbonden worden?

In de afgelopen kabinetsperiode zijn er tal van acties ingezet om Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen te stimuleren. Deze acties worden besproken en geëvalueerd in het rapport 'Terugblikken en vooruitzien', dat op 15 februari jl. naar de Tweede Kamer is toegestuurd (kamerstukken, vergaderjaar 2006-2007, 26485, nr. 42). Uit het voortgangsonderzoek blijkt dat zich

de afgelopen jaren een trendbreuk heeft voorgedaan die er toe heeft geleid dat bedrijven beter aanspreekbaar zijn op MVO, maar MVO is nog zeker geen gemeengoed. Het rapport vraagt om een overheid die actief inspeelt op het verbreden en verdiepen van het MVO-proces. Het gaat dan onder meer om de ontwikkelingen als “van niche naar mainstream”, ketenverantwoordelijkheid, de groeiende rol van de financiële sector en duurzaam inkopen door de overheid. De aanbevelingen uit het rapport zullen de komende jaren actief worden opgepakt en worden uitgewerkt in de aangekondigde kabinetsvisie op MVO.

- 126 Meer en beter ondernemerschap moet gestimuleerd worden. Er wordt veel geld voor uitgetrokken om ondernemen te stimuleren. Lagere belastingen maken ondernemen gemakkelijker, bovendien wordt er dan meer besteedt door de consumenten wat uiteindelijk zal leiden tot economische groei. Kan de regering aangeven waarom er niet gekozen wordt voor belastingverlagingen?

Afhankelijk van de doelstelling zal een afweging gemaakt worden tussen het stimuleren door middel van specifieke maatregelen, dan wel generieke maatregelen, zoals tariefverlaging. Daarbij geldt dat generieke maatregelen over het algemeen voor een grotere groep gelden, waardoor de prikkel per belastingplichtige kleiner zal zijn bij een gelijkblijvend budgettair beslag. Dat leidt er niet toe dat steeds gekozen wordt voor specifieke maatregelen. In het pakket overige fiscale maatregelen, bij het belastingplan 2008 is €200 miljoen ingeboekt voor een generieke tariefmaatregel in de vennootschapsbelasting.

- 127 Waarom is er géén verminderingpercentage voor het aantal vergunningen en het aantal vergunningstelsels? Wordt het percentage minder van 50 % (Motie van Aartsen) gehaald?

In reactie op de Motie Van Aartsen heeft het kabinet aangegeven dat de kwantitatieve reductie van het aantal vergunningen uit de doorlichting van de vergunningen volgt. Hierover is gerapporteerd in de Meibrief Vereenvoudiging Vergunningen van 2006 (TK, 29 515 nr. 140). Bij de behandeling hiervan in 2006 heeft het kabinet aangegeven tevreden te zijn met het resultaat van de doorlichting, namelijk een reductie van 22% van de vergunningstelsels en 42% reductie van het aantal vergunningen. In het kader van het programma regeldruk bedrijven wordt gewerkt aan verdergaande vermindering van de vergunninglast. Het programma betreft een integrale aanpak waarbij niet per onderdeel verminderingpercentages worden vastgesteld. Uitgangspunt is het nemen van merkbare maatregelen: gericht op de regeldruk waar het bedrijfsleven echt last van heeft. De te nemen maatregelen worden samen met het bedrijfsleven vastgesteld. De aanpak van vergunningen is onderdeel van deze aanpak.

- 128 Op welke manier zal de beschikbaarheid van microkredieten verbeterd worden? Gaat het hier om garantiestellingen van de overheid? Of zal het bankwezen rechtstreeks om een betere beschikbaarheid van microkredieten gevraagd worden? Tot welk bedrag is sprake van een microkrediet? Op welke manier zal er extra aandacht zijn voor de 40 aandachtswijken? Kan zorggedragen worden voor een minimum aan administratieve lasten?

Op 12 oktober biedt de Raad voor Microfinanciering zijn advies aan over de aanpak van microkredieten. Naar aanleiding van het advies zal ik mijn beleid uitwerken. De verwachting is dat uw vragen grotendeels in het advies en de reactie daarop aan de orde komen. Overigens wat betreft administratieve lasten kan ik opmerken dat – aangezien het hier niet gaat om generieke (informatie-)verplichtingen – deze beperkt zullen zijn. Wel zal nadrukkelijk gekeken worden om de verkrijgingskosten van microkredieten zoveel mogelijk te beperken.

- 129 Op welke manier zullen alle bestaande subsidie-instrumenten worden doorgelicht? Waarop zal precies getoetst worden, op de mate van doeltreffendheid, op administratieve lasten of op nog andere criteria?

Zoals aangegeven in beleidsartikel 3, zal de doorlichting van alle bestaande subsidie-instrumenten gericht op ondernemers in eerste instantie gericht zijn op vermindering van de regeldruk. Naast administratieve lasten ligt het in de rede om dan ook vragen te stellen als: Werkt het? Kan het eenvoudiger? En daagt het genoeg uit? Waar relevant zal dit worden gekoppeld aan de taakstelling subsidies.

- 130 Welke maatregelen en activiteiten onderneemt de regering (nog meer) om de verinnerlijking van de administratieve lasten te verbeteren bij ambtenaren?

Naast de blijvende inzet van de waakhondfunctie door Actal, zullen vanuit de interdepartementale directie regeldruk accountmanagers de ontwikkeling van de regeldruk bij de departementen volgen en zonodig actie ondernemen. Daarnaast worden instrumenten ontwikkeld zoals een website over hoe regeldruk aan te pakken, nieuwsbrieven, workshops, onderzoek naar mechanismen hoe regeldruk ontstaat en cursussen.

- 131 Alle bestaande subsidie-instrumenten worden doorgelicht en moeten met waarborging van rechtmatigheid aan het eind van deze kabinetsperiode lastenarmer worden ingericht. Worden de subsidies ook doorgelicht op coherentie met de beleidsdoelstellingen van andere ministeries, zoals LNV, VROM en Buitenlandse Zaken, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid?

Duurzaamheid staat centraal in het beleid van dit kabinet. Duurzaamheid vormt ook een integraal onderdeel van de EZ-missie en wordt dan ook als zodanig meegenomen bij de inrichting van het beleidsinstrumentarium.

- 132 Bestaat er op dit moment een ‘subsidieregeling winkelcriminaliteit G30’?

Nee, er bestaat op dit moment geen ‘subsidieregeling winkelcriminaliteit G30’. De ‘subsidieregeling winkelcriminaliteit G30’ betrof een eenmalige subsidieregeling die is uitgevoerd in 2004. De

'subsidieregeling winkelcriminaliteit G30' was opgesteld in de vorm van een prijsvraag met 12 prijzen van in totaal €750.000 en had alleen betrekking op de dertig steden van het Grotestedenbeleid. Gekozen is voor de vorm van een prijsvraag, om te prikkelen maar ook om de verkrijgingskosten voor ondernemers en overheden en andere betrokkenen zo beperkt mogelijk te houden. De ingediende ideeën werden door een adviescommissie gerangschikt aan de hand van een aantal in de regeling opgenomen criteria. De prijzen zijn uitgereikt op 24 november 2004.

133 Welke experimenten met BGV staan op stapel?

Dat is nog niet te zeggen. De experimenten kunnen pas van start gaan nadat er wetgeving gerealiseerd is die een gebiedsgerichte bestemmingsheffing mogelijk maakt. Circa 100 bedrijvenlocaties in 60 gemeenten hebben tot op heden reeds interesse getoond. Het streven is om aan het eind van dit jaar of begin volgend jaar een wetsvoorstel aan uw Kamer toe te zenden dat experimenten met BGV mogelijk kan maken.

134 Kan de regering vóóordat de Experimentenwet Bedrijfsgerichte Gebiedsverbetering BGV naar de Kamer wordt gestuurd een overzicht geven van alle lopende BGV's, zoals in Leiden, met daarbij de systematiek en extra heffingen, met tevens de hoogte van de OZB tarieven voor bedrijfspanden en de vergelijking met de OZB tarieven voor woningen?

Het is niet zo dat er al BGV-experimenten gestart zijn. Wel is het zo dat er in diverse gemeenten ondernemersfondsen zijn, zoals in Leiden, die gefinancierd worden via (een verhoging van) heffingen zoals de OZB, reclamebelasting of precarioheffing. EZ zal bezien welke informatie over dergelijke initiatieven voorhanden is en deze aan uw Kamer doen toekomen.

135 Is nu (oktober 2007) wel bekend of per departement reductiedoelstellingen zullen worden vastgesteld? Zo ja, hoe luiden de doelstellingen per departement? Zo nee, wanneer is dat wel bekend?

Antwoord ontbreekt

136 Op welke termijn zullen effecten te verwachten zijn van het actieprogramma 'beroepsonderwijs in bedrijf'?

De regeling Beroepsonderwijs in Bedrijf wordt in 2008 geëvalueerd. De eerste projecten in het kader van de regeling Beroepsonderwijs in Bedrijf (BiB) zijn eind juni / begin juli 2007 van start gegaan. Uitgaande van een normale projectvoortgang is de verwachting dat de eerste resultaten en effecten van de voorlopende BiB-projecten bij evaluatie in 2008 merkbaar en meetbaar zullen zijn.

137 Is inmiddels bekend wat de streefwaarde is voor de Administratieve Lastenverminderingdoelstelling voor het ministerie van EZ in 2008 en voor de gehele kabinetsperiode? Zo niet, wanneer wordt de Kamer daarover geïnformeerd? Zo ja, kan de regering specifiek aangeven hoe deze

doelstelling concreet wordt ingevuld?

Nee. De streefwaarden per afzonderlijk departement zijn voor de periode 2008-2011 nog niet bekend. Dit kan pas bepaald worden aan de hand van de nieuwe nulmeting en de nieuwe reductievoorstellen, die volgend voorjaar gereed zijn. In de voorjaarsrapportage 2008 zal het kabinet de Kamer hierover informeren.

- 138 Hoe wordt het "hoogste nationale rendement" bepaald, op basis waarvan vanaf 2008 mogelijk 40% van het PID-budget zal worden verdeeld?

In de kamerbrief over Pieken in de Delta uit 2005 is aangekondigd dat 40% van het beschikbare budget voor Pieken in de Delta, op basis van een nationale afweging, zou worden toebedeeld aan projecten met het hoogste nationale rendement. De overige 60% zou vooraf over de zes Pieken in de Delta-gebieden worden verdeeld. Op basis van de ervaringen met de uitvoering van Pieken in de Delta in 2006 heb ik besloten de administratieve lasten voor subsidieaanvragers te verlagen door de uitvoering minder complex te maken en zondende de beslistermijn op aanvragen te verkorten. Hierdoor is de 40% - 60% verdeling vervallen voor 2007. Gelet op de ervaringen van dit jaar en de voordelen die ik hiervoor heb geschetst voel ik er veel voor om ook in de volgende jaren 100% van het budget vooraf te verdelen over de gebieden en de 40% - 60% verdeling definitief te laten vervallen.

- 139 Kan ingegaan worden op de voortgang van warmtelevering? Is het waar dat dit in Nijmegen onlangs stukgelopen is en het ook elders lastig loopt? Welke initiatieven onderneemt de regering van om stagnerende warmtelevering los te trekken?

In de meest voor de hand liggende warmtegebieden bestaat reeds een warmtenet of is dit in ontwikkeling. Er zijn veel locaties waar de ligging van potentiële restwarmtebronnen niet goed aansluit bij bestaande netten of nieuwbouwlocaties. Voorzover ik heb kunnen nagaan zijn de onderhandelingen over een warmteproject te Nijmegen in een impasse geraakt. Ik heb geen indicaties dat dit zich structureel voordoet. Uit initiatieven in diverse gemeenten blijkt dat sluitende afspraken gemaakt kunnen worden. Wel kan worden vastgesteld dat de ontwikkeling van warmteprojecten een complex proces is, waarbij gemeenten, warmteproducenten, energiebedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, consumentenorganisaties etc. betrokken zijn. In het kader van het werkprogramma Schoon & Zuinig zal een warmtebeleid worden ontwikkeld waarbij zowel warmteproductie/levering uit hernieuwbare bronnen als restwarmtebenutting aan de orde komen. Overigens staat het terugdringen van de warmtevraag voorop. Hiermee dient met name bij de toekomstige ontwikkeling van grootschalige - kapitaalintensieve- warmteprojecten rekening te worden gehouden.

- 140 Wat is de stand van zaken met betrekking tot de teruglevering van zonne-energie? Zal de SDE voor zonne-energie betekenen dat particulieren de door hun geleverde stroom mogen 'salderen' met de door hen gebruikte stroom en daarbovenop voor de geleverde zonne-energie ook nog eens 16 – 20

cent extra ontvangen? Kan de vormgeving van de SDE voor zonnepanelen exact worden omschreven? Zo nee, waarom niet?

Op dit moment wordt onderzocht hoe de stimulering van zon-pv (elektriciteit uit zonlicht) het beste vorm kan worden gegeven. Ik kan de exacte vormgeving van deze stimulering dus nu nog niet geven. Bij ministeriële regeling worden alle door de SDE te subsidiëren categorieën van duurzame energie, inclusief de afbakening daarvan, vastgesteld. De doelstelling is om de ministeriële regelingen begin 2008 - conform afspraak met uw Kamer - van kracht te laten worden, waarmee de SDE dan van start gaat.

- 141 Wat is de stand van zaken m.b.t. investeringen in offshore windenergie? Wordt er gesproken met bedrijven over mogelijke vestiging van (onderdelen) van offshore windindustrie, zoals bladenproductie en, onderhoud/maintenance?

De markt voor windenergie op zee in Europa zal naar verwachting de komende jaren snel groeien. Door de aanwezigheid van een toonaangevende offshore-industrie en de onderzoeksinstellingen ECN en TU Delft beschikt Nederland over een belangrijke kennisexpertise op alle onderdelen van offshore windenergie. Dat kan een belangrijke overweging zijn voor buitenlandse ondernemingen om zich in Nederland te vestigen. Met enkele partijen vinden gesprekken plaats over mogelijke vestiging in Nederland en enkele partijen hebben zich om genoemde overweging inmiddels in Nederland gevestigd.

- 142 Zijn de budgetten voor WKK wel voldoende om de ambities waar te maken, ook wanneer marktomstandigheden een beetje tegenzitten?

In het werkprogramma Schoon & Zuinig zijn budgetten gereserveerd gebaseerd op een prognose van de rentabiliteitsontwikkeling van WKK in de komende jaren. Hiermee verwacht het Kabinet haar ambities op het gebied van WKK te kunnen waarmaken, gegeven de verwachte marktomstandigheden voor WKK.

- 143 Hoeveel budget is deze kabinetsperiode beschikbaar voor de stimulering van offshore wind energie?

Dat is nog niet bekend. Bij ministeriële regeling worden de komende tijd alle door de SDE te subsidiëren categorieën van duurzame energie, inclusief de afbakening daarvan, vastgesteld. De doelstelling is om de ministeriële regelingen begin 2008 van kracht te laten worden, waarmee de SDE dan van start gaat.

- 144 Hoeveel budget is nodig om de kabinetsdoelstelling ten aanzien van offshore windenergie (450 MW in 2011) te halen?

Dat is nog niet bekend. De hoeveelheid budget hangt af van de onrendabele top, de verwachte elektriciteitsprijs en de ontwikkeling van beide in de komende jaren. De huidige onrendabele top en de op dit moment te hanteren elektriciteitsprijs worden momenteel door ECN/KEMA berekend en ter consultatie voorgelegd bij marktpartijen. De uitkomsten hiervan zijn medio december bekend. Beide zullen jaarlijks worden herberekend ten behoeve van eventuele nieuwe budgetpublicaties en bepaling van de uiteindelijk per jaar daadwerkelijk uit te keren subsidie.

- 145 In hoeverre is een kabinetsdoelstelling van 450 MW in 2011 voldoende om de doelstelling van 20 procent duurzame energie in 2020 te halen, aangezien daarvoor een aandeel van tenminste 40 procent duurzaam in de nationale elektriciteitsproductie noodzakelijk is, waarvoor in 2020 minstens 6000 MW offshore windenergie in productie moet zijn?

De kabinetsdoelstelling van 450 MW wind offshore in 2011 heeft betrekking op de ambities van deze kabinetsperiode. De realisatie van 450MW is - als één van de vele tussenstappen - nodig om de doelstelling van 20% duurzame energie in 2020 in zicht te houden. Het is duidelijk dat voor het behalen van deze doelstelling meer nodig is. Het is ook noodzakelijk dat de problematiek rondom de locatiekeuze wordt opgelost. Dat is ook opgenomen in het werkprogramma Schoon & Zuinig.

- 146 Op welke wijze wordt de procedure voor het verkrijgen van vergunningen voor het ontwikkelen van offshore windparken vereenvoudigd?

Momenteel wordt bekeken hoe het vergunningstelsel kan worden vereenvoudigd door de SDE subsidie en de vergunningverlening beter op elkaar af te stemmen. In dat kader zal een studie worden gedaan naar de locaties die voor offshore windparken in aanmerking komen.

- 147 Wat is de reikwijdte van de nieuwe subsidieregeling voor duurzame energie (SDE regeling)? Welke type energieprojecten zullen in aanmerking komen voor deze subsidieregeling? Is het mogelijk dat een productiesubsidie voor zonnepanelen hier ook onder valt?

De SDE zal zich richten op de productie van hernieuwbare elektriciteit en hernieuwbaar (groen) gas en de gecombineerde opwekking van warmte en elektriciteit door middel van WKK. Deze regeling maakt het in principe mogelijk om ieder project waarmee hernieuwbare elektriciteit of hernieuwbaar gas wordt geproduceerd en ieder WKK-project te subsidiëren. Bij ministeriële regeling worden de te subsidiëren categorieën, inclusief de afbakening daarvan, vastgesteld. Op dit moment vindt besluitvorming hierover plaats. De doelstelling blijft om de ministeriële regelingen begin 2008 van kracht te laten worden, waarmee de SDE dan van start gaat. Zoals gezegd, richt de regeling zich op het stimuleren van de productie van hernieuwbare elektriciteit en hernieuwbaar gas. Het is dus niet mogelijk om vanuit de SDE subsidie te verstrekken voor de productie van zonnepanelen.

148 Op welke wijze wordt het SDE budget toegewezen aan de verschillende projecten?

De toewijzing van het SDE budget aan projecten gaat getrapt. In het antwoord op vraag 147 is aangegeven dat bij ministeriële regeling wordt vastgesteld welke categorieën voor subsidie in aanmerking zullen komen. In dezelfde ministeriële regeling zal per te subsidiëren categorie ook het beschikbare budget worden gepubliceerd. Op dit moment vinden hierover nog voorbereiding en besluitvorming plaats.

Bij de verdeling van het per categorie beschikbare budget kunnen verschillende criteria een rol spelen zoals tijdstip van indiening van de aanvraag, kosteneffectiviteit, innovatieve aspecten, broeikasgasreducties. Welke criteria een rol spelen en in welke mate kan per categorie verschillen. In de betreffende ministeriële regeling zal worden aangegeven welke criteria zullen worden gehanteerd, alsmede de onderlinge weging van deze criteria.

149 Waar blijft de in november 2006 door minister Wijn beloofde Shareholders' Academy? Hoe verhoudt deze Academy zich tot de door de regering beloofde regiegroep? Staat EZ nog steeds achter de noodzaak van kennisopbouw bij de lagere overheden m.b.t. aandeelhoudersbevoegdheden, om zo meer grip te krijgen op o.a. de energiebedrijven?

Op 11 oktober vindt een aandeelhouders academie plaats in de vorm van een congres. In de aanloop daar naar toe heb ik kunnen constateren dat de mede-overheden de afgelopen tijd op een serieuze wijze bezig zijn geweest met de sturing van de energiebedrijven binnen de mogelijkheden van het aandeelhouderschap. Dit najaar zal ik een adviesgroep instellen die in intensieve interactie met de aandeelhouders zal adviseren over het publiek aandeelhouderschap in de toekomst.

150 Welke instrumenten zet de regering in om de concentratiegraad op de elektriciteits- en gasmarkt te verlagen?

De concentratiegraden op de retailmarkten van elektriciteit en gas lijken te stabiliseren. Dit is mede het gevolg van overnames door marktpartijen. Van belang is om op te merken dat er veel aanbieders zijn op de kleinverbruikersmarkt, eind juni waren er 39 vergunninghouders voor elektriciteit en 31 voor gas, van in totaal 23 onafhankelijke spelers. Er zijn dus voldoende aanbieders op de markt met elkaar in concurrentie om keuzevrijheid te bieden aan de consument. De regering zet in op goede werkende energiemarkten voor kleinverbruikers, waarbij er geen switchbelemmeringen zijn en er een heldere marktordening is. Het wetsvoorstel Marktmodel Kleinverbruikers en de inwerkingtreding van het groepsverbod uit de Wet onafhankelijk netbeheer zullen hier een bijdrage aan gaan leveren. Door deze maatregelen zal de markt voor kleinverbruikers overzichtelijker worden en beter gaan werken.

151 Wat zijn de beleidsinstrumenten die (kunnen) worden gebruikt om het investeringsklimaat voor de mijnbouw op het geambieerde niveau te brengen, c.q. te houden?

In het belang van de voorzieningszekerheid en de financiële baten voor de staat is het

mijnbouwbeleid er op gericht dat zoveel mogelijk van de resterende gasreserves in de Nederlandse ondergrond wordt geproduceerd. Omdat veel mijnbouwondernemingen opereren in een internationale context wordt voortdurend aandacht besteed aan de ontwikkeling van het activiteitsniveau in Nederland en aan de mogelijkheden tot verbetering van het klimaat voor investeringen in mijnbouw in Nederland. Zo wordt thans in samenspraak met de mijnbouwindustrie onderzocht of met gerichte financiële maatregelen het investeringsklimaat voor de exploitatie van specifieke kleine velden zou kunnen worden verbeterd. Gelijktijdig wordt gewerkt aan een convenant met de mijnbouwindustrie dat de economische ontwikkeling van de Nederlandse gasreserves in vergunningsgebieden moet stimuleren. Tevens is in voorbereiding een wetsvoorstel tot wijziging van de Mijnbouwwet dat eveneens strekt tot bevordering van een actieve, effectieve en efficiënte benutting van de voor winningsactiviteiten verleende vergunningen. Hierover verwacht ik u voor het einde van het jaar nader te kunnen berichten.

- 152 Wat is het belang van gas in het algehele transitiebeleid? Hoe wordt dit met andere ministeries afgestemd?

Aardgas, is zeer geschikt als tussenstap op weg naar een volledig duurzame energievoorziening. Aardgas wordt op twee manieren ingezet voor de energietransitie. In de eerste plaats is de inzet van aardgas zeer flexibel: snelstartende aardgasgestookte elektriciteitscentrales kunnen als back-up dienen wanneer het wisselende aanbod toeneemt van stroom uit bronnen zoals wind en zon. In de tweede plaats kan apparatuur die nu op aardgas werkt, relatief eenvoudig aangepast worden om te werken op groen gas en in de toekomst op waterstof (gemaakt met duurzame elektriciteit). Voor Nederland is het daarnaast een voordeel dat (kleine) lege gasvelden kunnen worden gebruikt voor de opslag van CO₂. Deze rol van aardgas in de energietransitie wordt geregisseerd door het publiek-private Platform Nieuw Gas (onderdeel van het project Energietransitie). Dit platform werkt ook aan nieuwe toepassingen van aardgas die later geschikt zijn voor de toepassing van duurzaam opgewekte waterstof. Voorbeelden daarvan zijn micro-warmtekracht (de zogeheten 'thuiscentrale') en de aardgasauto. Het energietransitieproject is een interdepartementaal project. De eindverantwoordelijkheid ligt van de minister van EZ.

- 153 Hoe worden de richtlijnen voor kleine gasvelden momenteel in de markt ervaren?

Het Nederlandse kleine velden beleid en daarmee samenhangende maatregelen dragen in het belang van de leverings- en de voorzieningszekerheid en het genereren van optimale baten voor de Nederlandse samenleving in belangrijke mate bij aan de maximale opsporing en winning van de Nederlandse gasreserves. Continuering en actualisering van het beleid dat is gericht op de maximale opsporing en winning van kleine gasvelden met zolang mogelijke gebruikmaking van de bestaande infrastructuur en de balansfunctie van het Groningenveld wordt ook door de mijnbouwindustrie als zeer belangrijk ervaren.

- 154 Is het waar dat het aantal stroomstoringen met 33% is gestegen tussen 2005 en 2006, van 27 minuten naar 36 minuten per jaar per aansluiting? Wat is hiervoor de verklaring?

Deze informatie komt uit de KEMA-rapportage 'Betrouwbaarheid van elektriciteitsnetten in Nederland in 2006', uitgevoerd in opdracht van EnergieNed, de sectie netbeheerders. Het is overigens niet juist dat er 33% meer stroomstoringen waren, dit percentage slaat op het aantal minuten, niet op het aantal storingen. Wel is het zo dat er de gemiddelde storingsduur is toegenomen. Voornaamste redenen van de langere storingsduur waren dat er vorig jaar 8 grote storingen (gemiddelde afgelopen 5 jaar 4,2) waren, die 10 van de 36 storingsminuten veroorzaakten. Ook waren er meer en langere storingen in het middenspanningsnet, die meestal veroorzaakt werden door graafschade. Met de zogenaamde Grondroerdersregeling is hierop actie ondernomen. Met een betrouwbaarheid die de afgelopen 5 jaar boven de 99,99% heeft gelegen, was en is de Nederlandse elektriciteitsvoorziening een van de meest betrouwbare in Europa. Het gemiddelde aantal storingsminuten schommelt al jaren rond de 30 minuten, vorig jaar dus 36 minuten.

- 155 Welke economische randvoorwaarden worden beoogd om de maximale reserves van de Nederlandse gasvoorraad (vooral offshore) te kunnen benutten?

Teneinde de Nederlandse gasreserves maximaal tot productie te brengen, wordt getracht de bedrijfseconomische afweging van mijnbouwondernemingen om te investeren in exploratie en exploitatie van een klein veld positief te beïnvloeden. Daartoe zijn voor de ontwikkeling van specifieke kleine velden wellicht bijzondere (financiële) maatregelen nodig. Thans wordt onderzocht wat de mogelijkheden daartoe zijn. Voor het einde van het jaar zal ik u berichten.

- 156 Wat is de concurrentiepositie van Nederland in de Noordzee voor reeds aanwezige maatschappijen en nieuwe toetreders: hoe wordt gerealiseerd dat schaarse exploratiemiddelen niet worden ingezet in bijvoorbeeld Engeland, Duitsland en Denemarken?

De verschillende niet-financiële maatregelen die sinds 2003 zijn getroffen om het mijnbouwklimaat te verbeteren, zoals betere (digitale) informatievoorziening, verhoging van het activiteitsniveau door de aanpak van niet gebruikte vergunningen en het aantrekken van nieuwe mijnbouwondernemingen, hebben geleid tot toename van de dynamiek en een verhoging van het activiteitsniveau in de Nederlandse mijnbouw. Uit de toegenomen belangstelling van nieuwe mijnbouwondernemingen voor de mijnbouw in Nederland, het gestegen aantal vergunningaanvragen en de toename van het aantal exploratie- en exploitatieboringen blijkt dat Nederland er in de internationale vergelijking goed voor staat. Vergelijkende onderzoeken zoals die van Wood McKenzie tonen dat ook aan. De beschikbaarheid en de inzet van middelen ten behoeve van gasprojecten wordt eveneens bepaald door internationale factoren en de wereldwijde concurrentie ten aanzien van toelieferingen. Mede in dat kader is een goed Nederlands investeringsklimaat en alertheid ten aanzien van maatregelen die de Nederlandse concurrentiepositie versterken van groot belang.

- 157 Kan het geld dat bestemd is voor de CO₂-reductie niet beter gebruikt worden voor dijkverzwaringen, aangezien menselijke CO₂-uitstoot niet duidelijk is gerelateerd aan klimaatverandering?

Het IPCC heeft begin 2007 in het vierde assessment rapport geconcludeerd dat het onomstootbaar is bewezen dat de aarde opwarmt en dat de menselijke uitstoot daarvoor met “very high confidence” verantwoordelijk is. Zonder ingrijpen zal die menselijke beïnvloeding toenemen met risico's van negatieve gevolgen en onomkeerbare effecten.

Mitigatie (CO₂ reductie) en adaptatie (zoals dijkverzwaring) hangen met elkaar samen. Hoe meer mitigatiemaatregelen worden genomen, hoe minder adaptatiemaatregelen in de toekomst nodig zijn. Er is uiteindelijk maar een beperkte keuze tussen geld steken in adaptatie of mitigatie: op korte termijn is adaptatie aan reeds ingang gezette klimaatverandering noodzakelijk, terwijl zonder aanzienlijke mitigatie, adaptatie in de toekomst steeds lastiger en duurder en in sommige gevallen onmogelijk wordt.

In Nederland wordt al veel gedaan aan dijkverzwaring. Belangrijk daarin is het programma "zwakke schakels". In het kader van dat programma zullen voor 2020 op tien plaatsen langs de Nederlandse kust de zeekering worden versterkt. Dit kabinet heeft bovendien de Deltacommissie onder leiding van oud minister dhr. Veerman ingesteld, die als belangrijkste opdracht meekreeg Nederland klimaatbestendig te beschermen tegen een stijgende zeespiegel en extremer weer.

- 158 In hoeverre heeft kernenergie een plaats in de verduurzaming van de energiehuishouding; mede vanuit het oogpunt van de voorzieningszekerheid?

Voor een uit optiek van klimaat en voorzieningszekerheid meer houdbare energievoorziening geven scenario's wereldwijd aan dat inzet van meer energie efficiency, hernieuwbare energie en kernenergie wenselijk is. Anderzijds is onmiskenbaar dat met kernenergie nog veel onopgeloste problemen verbonden zijn. In dat spanningsveld benoemde de Taskforce Energietransitie kernenergie als een 'overgangsbrandstof' op weg naar een echt duurzame energievoorziening.

Ik zal in het voorjaar 2008, na ommekomst van adviezen van SER en AER, in het te verschijnen Energierapport zal ik aandacht besteden aan de brandstofinzet van de Nederlandse elektriciteitsvoorziening.

- 159 Wat is de laatste stand van zaken m.b.t. de Borssele-gelden? Wanneer zullen deze gelden worden ingezet? Hoeveel geld hebben de energiebedrijven al ingelegd?

In 2007 is vanuit de Borssele-middelen geld toegezegd voor een tender Unieke Kansenregeling (UKR) schoon fossiel (€20 miljoen), tenders voor CO₂-opslag (€60 miljoen), ophoging van de vierde UKR-tender (tot totaal €40,4 miljoen), besparingstender UKR (€10 miljoen), een energieluik in de regeling Seed Capital Technostarter (€8 miljoen) en innovatieconcessies voor schone bussen (€10 miljoen). Totaal is hiermee inmiddels €207 miljoen van de €250 miljoen van het overheidsaandeel toegezegd. Het overige deel van het overheidsdeel van de Borssele-gelden zal toegezegd worden binnen de gebieden duurzaam (biobrandstoffen) en energiebesparing. Gezamenlijk zullen deze toezeggingen leiden tot het afgesproken doel van 0,94 Mton structurele CO₂-reductie en worden innovatieve ontwikkelingen in de energievoorziening gestimuleerd.

De kasuitgaven van de toezeggingen zijn voor de komende periode naar verwachting: 28 miljoen in 2008, 50 miljoen in 2009, 61 miljoen in 2010 en 61 miljoen in 2011.

Delta en Essent hebben ten aanzien van hun aandeel in het duurzaamheidspakket het revolverende innovatiefonds (totaal €50 miljoen) volgens afspraak in 2006 opgericht. Delta en Essent hebben daarnaast volgens het convenant tot 1 januari 2009 de tijd om mogelijkheden voor investeringen en additionele innovatieve projecten (voor een totaal van €200 mln) te verkennen. Uiterlijk maart 2009 zal ik u informeren over deze projectvoorstellen, de bijbehorende adviezen en het vervolgtraject.

- 160 Op welke wijze wordt invulling gegeven aan de controle op de feitelijke juistheid van de informatie in de rapportages met betrekking tot de duurzaamheidscriteria voor de import van biomassa?

VROM ontwikkelt in samenwerking met EZ en LNV en met directe betrokkenheid van stakeholders een handboek voor de rapportage door bedrijven over de duurzaamheid van biomassa. Verificatie van de bedrijfsrapportages is een onderdeel van dit handboek. Het handboek zal begin volgend jaar worden afgerond. Op dit moment wordt het Besluit Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE) nader uitgewerkt in een aantal ministeriële regelingen. Daarin wordt een rapportagemodel opgenomen en er zal worden verwezen naar het handboek.

- 161 Wat is de reden voor het verlagen van het budget voor Programma Starters Buitenland?

Het budget voor Programma Starters Buitenlandse markten (PSB) blijft behouden op het structurele niveau van €9,9 mln. De populariteit van het programma bij het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) is groot. De afgelopen 2 jaar is het mogelijk geweest het plafond incidenteel te verhogen met ca €2,5 miljoen om een extra impuls te geven aan het onbenut exportpotentieel (zie ook vraag 163).

- 162 Kan de regering verklaren waarom er zoveel geld voor uitgetrokken wordt om bedrijven internationaal te laten opereren, terwijl bedrijven zelfstandig kunnen bepalen waar en hoe ze willen investeren?

Uiteraard bepalen bedrijven zelfstandig waar en hoe ze investeren en ondernemen. Het is echter wel zo dat door de opkomst van nieuwe markten bedrijven steeds vaker in contact komen met intransparanties, hoge transactiekosten, culturele en taalbarrières. Dit geldt in het bijzonder in die sectoren waar sprake is van een grote mate van overheidsinmenging, zoals bijvoorbeeld hoogwaardige agro, biotechnologie, water, logistiek en financiële dienstverlening. Dit maakt het, vooral op opkomende markten noodzakelijk dat er een krachtige en samenhangende publiek-private inzet is.

Het bedrijfsleven vraagt een actieve rol van de overheid bij internationaal ondernemen. Samen met het bedrijfsleven moet de overheid proactief invulling geven aan internationaal ondernemen en de kansen die de globalisering voor de Nederlandse economie brengt. Een actieve overheid vereist ook de beschikbaarheid over een slagvaardig financieel instrumentarium waarmee Nederlandse bedrijven een steuntje in de rug kan worden gegeven om zich te positioneren op moeilijke markten. Tegelijkertijd wordt zo ook een bijdrage geleverd aan de groei en transitie in die landen. Deze strategie heeft haar succes bewezen in Midden- en Oost-Europa.

- 163 Waarom worden de programma's PESP en PSB afgebouwd dan wel ingeperkt? Is internationalisering en exportbevordering niet meer van belang? Welk bedrag wordt hiermee bespaard? Is het waar dat van beide programma's een belangrijke signaalwerking uitgaat?

Internationalisering en exportbevordering zijn zeker van groot belang. Zoals aangegeven in vraag 161 wordt de PSB niet afgebouwd, maar was in 2007 sprake van een eenmalige verhoging. Het structurele budget blijft ongewijzigd. De afbouw van de PESP vloeit voort uit de subsidietaakstelling (zie pagina 95 van de EZ-begroting).

- 164 Wat verklaart het verschil tussen artikel 8 (CPB) en artikel 9 (CBS) in de begroting als het gaat om de aanwezigheid van prestatie-indicatoren (geen versus 4)? Acht de regering het CPB en het CBS niet zodanig vergelijkbare organisaties, dat de prestatie-indicatoren die voor het CBS zijn opgenomen in meer of mindere mate ook voor het CPB zouden kunnen gelden?

Het verschil in werkzaamheden maakt het moeilijk het CBS en het CPB met elkaar te vergelijken. Het werk van het CPB is gericht op opstellen van ramingen, uitvoeren van verkenningen en scenario-ontwikkeling op basis van de Wet voorbereiding van de vaststelling van een Centraal economisch Plan. Het CBS daarentegen richt zich op het verzamelen van feitelijke data en het maken van statistieken. De prestatie-indicatoren van het CBS kunnen daarom niet gelden voor het CPB.

- 165 Waarom loopt het personeelsbestand van het CBS voortdurend op, zoals 58 fte extra in 2007 en 15 fte méér in 2008?

Conform de Rijksbegrotingsvoorschriften wordt in de tabel over formatie en gemiddelde prijs voor het reeds afgesloten jaar (2006) de "gemiddelde bezetting" weergegeven en voor het lopende en het begrotingsjaar (2007, resp. 2008) de "formatie". Omdat bij het aantal fte dat voor 2007 vermeld is als "formatie" geabstraheerd wordt van vacatures, ligt dit aantal hoger dan de "feitelijke bezetting" die vermeld is voor het jaar 2006. Er is derhalve geen sprake van een personele uitbreiding bij het CBS. Het meerjarenbeeld 2004-2012 van het CBS laat een krimpende formatie zien van 450 fte. De hogere geraamde formatie in 2008 wordt veroorzaakt door werkzaamheden verbonden aan de implementatie en uitvoering van nieuwe EU-verordeningen op het terrein van de statistiek.

- 166 Op welke wijze wordt de privacy van Nederlandse burgers op internet gewaarborgd, bijvoorbeeld ten aanzien van de overname van online advertentiebedrijf Doubleclick door Google, waardoor Google de beschikking krijgt over een enorme verzameling gegevens van internettende burgers (zoals surfgedrag, persoonsgegevens, aankoopgegevens)?

Antwoord: zie vraag 167.

- 167 In hoeverre streeft Nederland naar het betrekken van mogelijke inperking van de privacy van burgers bij de beoordeling van overnames door de Europese Commissie, zoals dit wordt bepleit door de Europese consumentenorganisatie BEUC?

De privacy op internet van burgers wordt in de EU gewaarborgd door de Europese privacyrichtlijn (95/46/EC) en door de zogeheten artikel 29 werkgroep, het samenwerkingsverband van onafhankelijke privacy-toezichthouders in de EU. In Nederland wordt de privacy op internet van burgers gewaarborgd door het College bescherming persoonsgegevens (CBP), dat namens Nederland deelneemt in de genoemde werkgroep.

Google heeft aangekondigd, mede naar aanleiding van correspondentie met de artikel 29 werkgroep over de lange bewaartermijn van zoekgegevens, te streven naar een bewaartermijn van 18 maanden voor die gegevens, in plaats van de huidige onbepaalde bewaartermijn. Na het verstrijken van die termijn worden de gegevens geanonimiseerd. Ook andere grote zoekmachines hebben inmiddels aangekondigd kortere bewaartermijnen voor zoekgegevens te willen gaan hanteren. Verder heeft Google onlangs aangekondigd dat zij de geldigheidsduur van cookies (kleine stukjes software? op de computer van de gebruikers) terugbrengt van ruim dertig naar twee jaar, dat wil zeggen, dat het tekstbestandje niet meer wordt aangeropen als iemand twee jaar lang geen gebruik maakt van de diensten van het bedrijf waarbij cookies worden ingezet.

Of deze aangekondigde wijzigingen voldoende waarborgen bieden voor de privacy van Nederlandse burgers die deze en andere zoekmachines gebruiken op internet, vormt onderwerp van nader onderzoek door de artikel 29 werkgroep. Naar verwachting brengt deze werkgroep begin januari een opinie uit waarin wordt uitgewerkt welke verplichtingen op zoekmachines rusten onder de Europese privacyrichtlijn, 95/46/EC. Ondanks het feit dat het hoofdkantoor van Google zich in de Verenigde Staten bevindt, is het bedrijf juridisch gehouden te voldoen aan de verplichtingen uit de Europese privacyrichtlijn omdat Google voor de verwerking van persoonsgegevens gebruik maakt van geautomatiseerde middelen die zich op het grondgebied van meerdere lidstaten bevinden.

De mededingsaspecten van de aangekondigde overname van online advertentiebedrijf Doubleclick worden al door de Amerikaanse Federal Trade Commission onderzocht. Vooruitlopend op de aanvraag voor de overname bij de Europese Commissie heeft de Commissie reeds vragenlijsten verstuurd aan klanten van de beide bedrijven. Een dergelijke stap is ongebruikelijk en geeft aan dat de Europese Commissie groot belang hecht aan onderzoek naar de gevolgen van de aangekondigde overname voor de gebruikers van deze diensten.

Ten slotte is het van belang dat burgers hun eigen privacy op internet beschermen. Er bestaan eenvoudige methodes om cookies te verwijderen van de harde schijf van de computer, bijvoorbeeld ingebouwd in de browser waarmee websites worden bezocht. De Nederlandse overheid vestigt hierop de aandacht in de campagne Digibewust, www.digibewust.nl

- 168 Op welke manier gaat het programma Digibewust zich richten op senioren? Is er ook sprake van subsidieverstrekking? Hoe is de samenloop met andere programma's van het bedrijfsleven, zoals bijvoorbeeld de seniorencursussen van de Rabobank?

Digibewust is opgezet als een publiek-privaat samenwerkingsprogramma, zodat initiatieven vanuit de

overheid en vanuit het bedrijfsleven elkaar versterken. Senioren worden komend jaar een van de speerpunten van het Digibewust-programma. Hiertoe zijn bijvoorbeeld contacten gelegd met SeniorWeb en de KRO. De invulling wordt in de komende maanden verder uitgewerkt. Digibewust wordt gefinancierd met een subsidie van EZ. Vanuit Digibewust kunnen derde partijen eventueel een beperkte financiële bijdrage krijgen.

- 169 Waarin ziet u in het nog te presenteren plan van aanpak Cybercrime een rol weggelegd voor de partijen in de digitale veiligheidsketen?

De aanpak van cybercrime kan globaal worden verdeeld in preventie (detectie/signaleren en informatiedeling/voorlichting) en bestrijden (verstoren/stoppen en opsporen/vervolgen). Voor een effectieve aanpak is samenwerking op al deze functies door publieke én private partijen essentieel. De focus van het beleid zal echter vooral op preventie liggen.

- 170 Waarom is met betrekking tot illegale content geen ambitiecijfer voor 2008?

Het kengetal illegale content dat ook is opgenomen in de Safer Internet Eurobarometer van de Europese Commissie meet in hoeverre burgers van 15 jaar en ouder weten waar of bij wie zij ongewenste/illegale content die zij tegenkomen op het internet kunnen melden. Het kengetal zegt dus niets over de hoeveelheid illegale content, maar over de bekendheid van de meldpunten. In de Digibewust-campagne wordt aandacht besteed aan de bekendheid van de meldpunten waar illegale content gemeld kan worden: meldpunt discriminatie, meldpunt kinderporno en meldpunt cybercrime. Het is de ambitie van EZ dat de bekendheid van de meldpunten voor illegale content verder stijgt naar 75%.

- 171 Waarom is in 2008 de post "Materieel kernministerie" zo veel hoger dan in eerdere en latere jaren?

In de periode 2007 – 2010 vindt er een technische renovatie en aanpassing van het hoofdgebouw van EZ tot kantoorinnovatieve huisvesting plaats. Gedurende deze periode worden medewerkers tijdelijk elders gehuisvest, wat extra kosten zoals eenmalige investeringen voor de inrichting en verhuizing met zich meebrengt.

- 172 Waarom is de prestatie-indicator voor elektronisch aanbesteden dat dit "gemeengoed" wordt bij de overheid? Waarom is er niet voor gekozen om een concreet streefcijfer te noemen, bijvoorbeeld dat tenminste 80% van de aanbestedingen elektronisch plaatsvindt?

De nieuwe aanbestedingsregelgeving die op dit moment wordt opgesteld, verplicht aanbestedende diensten als zij opdrachten plaatsen via een aanbestedingsprocedure die begint met een aankondiging, deze aankondiging op TenderNed te plaatsen. In bepaalde gevallen mogen opdrachten ook geplaatst worden via een procedure waarbij onderhands meerdere offertes worden aangevraagd. In dat geval is

er geen verplichte aankondiging vooraf. Toch is het streven om ook deze opdrachten zo veel mogelijk elektronisch aan te besteden. Aangezien er echter geen verplichting tot elektronisch aanbesteden van deze opdrachten is, en aanbestedende diensten zelf mogen beslissen of ze dergelijke opdrachten elektronisch aanbesteden, is er geen concreet streefcijfer genoemd.

- 173 In welke mate zijn de tekst van pagina 41 over het succes van de innovatievouchers en de tekst van pagina 100 over het niet verzilveren van vouchers tegenstrijdig aan elkaar?

De definitieve verzilveringspercentages van de vouchers 2006 zijn pas aan het einde van 2007 bekend. Pas dan dienen alle vouchers 2006 afgewikkeld te zijn. In de komende evaluatie wordt gezien wat redenen kunnen zijn dat de MKB'er niet altijd even snel tot verzilveren overgaat.

- 174 Welke subsidietaakstelling wordt hier bedoeld? Is de genoemde taakstelling een korting op overhead van de subsidieverstrekker of een korting op de middelen voor uitvoering door ontvangers?

Waar in de EZ-begroting wordt gesproken over subsidietaakstelling wordt het beperken van subsidies bedoeld, zoals aangekondigd in het Coalitieakkoord "Samen werken, samen leven". Op pagina 95 van mijn begroting wordt aangegeven hoe het EZ-aandeel in de Rijksbrede subsidietaakstelling wordt ingevuld.

- 175 Waarom is een deel van de innovatievouchers niet verzilverd?

Zie het antwoord op vraag 173.

- 176 Gaat u de werking van het instrument innovatievouchers nauwlettend volgen en op tijd evalueren?

De werking van de vouchers wordt op dit moment geëvalueerd. Ik verwacht de resultaten voor het einde van dit jaar.

- 177 Wat doet de regering om de innovatievouchers aan te passen zodat verzilvering voor het MKB eenvoudiger wordt?

Zie antwoord bij vraag 173.

- 178 Wat is de reden dat de FES-besluitvorming langer heeft geduurd dan verwacht en wat zijn de

gevolgen van deze vertraging voor de start van het topinstituut Food and Nutrition?

Het projectplan voor de Food & Nutrition Delta fase 1 (WCFS+/TIFN) is op 1 juli 2005 aangeboden aan de Ministers van EZ en LNV. Met ondersteuning vanuit het Ministerie van LNV heeft EZ het project in september 2005 ingediend voor een bijdrage uit het FES. Het projectplan is zowel in 2005 als in 2006 beoordeeld door het CPB en de ICES Commissie van Wijzen, waarbij diverse kanttekeningen zijn geplaatst. Pas in juni 2006 werd een projectplan ingediend dat voldeed aan alle voorwaarden, waarna in september 2006 kon worden gecommitteerd.

In de begroting van Food & Nutrition Delta fase 1 (WCFS+/TIFN) zijn de indieners uitgegaan van een start in 2006. De start heeft eind 2006 plaatsgevonden en TIFN heeft de begroting hierop aangepast. De planning van de FES middelen is vervolgens in lijn gebracht met de nieuwe TIFN begroting en dit is verwerkt in de EZ begroting voor 2008. Aangezien TIFN een continuering is van het WCFS zijn de gevolgen in de praktijk beperkt geweest.

- 179 Kan de regering in het kader van de renovatie van het hoofdgebouw van EZ à ruim €33 miljoen, aangeven wat er gaat gebeuren, wat de noodzaak is en hoe de kosten zijn berekend? Wanneer en hoe zal worden aanbesteed?

De belangrijkste redenen voor renovatie zijn dat de technische installaties zoals het klimaatbeheersingssysteem, de elektra, keukeninstallaties, liften, computerruimten niet meer voldoen aan de huidige eisen. Daarnaast wordt het hoofdgebouw als laatste EZ-pand geschikt gemaakt voor kantoorinnovatief werken, d.w.z. 80 werkplekken per 100 medewerkers. Hierdoor kunnen meer medewerkers worden geplaatst in minder panden, zodat het aantal panden van het kerndepartement uiteindelijk van 7 naar 4 teruggebracht kan worden.

De kosten voor de renovatie zijn in nauw overleg met de Rijksgebouwendienst geraamd aan de hand van kostenkengetallen waarbij de vertaling van het Programma van Eisen en een intensief onderzoek naar de huidige staat van het pand uitgangspunt is geweest. Daarnaast zijn de kosten voor tijdelijke huisvesting inbegrepen.

Momenteel zit het project aan het eind van de ontwerpfase. Het werk zal rond februari 2008 openbaar worden aanbesteed aan de hand van een uitgebreid bestek.

- 180 Voor Tendernet, een elektronisch systeem van aanbesteden, wordt €14 miljoen uitgetrokken. Kan de regering aangeven wat de voordelen van het systeem zijn, of het al elders (bedrijfsleven?) zijn waarde heeft bewezen en wat de risico's en onzekerheden zijn bij dit project?

De voorziene kwalitatieve effecten van de invoering van TenderNed zijn toename van de transparantie bij het aanbesteden, verbeterde dossiervorming, betere naleving van wet- en regelgeving, vermindering van (juridische) fouten. Daarnaast zorgt het gebruik van TenderNed voor een substantiële verlaging van de lasten voor de aanbestedende diensten en het bedrijfsleven. Bedrijven vinden met TenderNed alle overheidsopdrachten op één plek op het internet en kunnen via

dezelfde internetsite elektronisch inschrijven. In de ons omringende landen vinden soortgelijke ontwikkelingen plaats. Momenteel wordt TenderNed gebruikt door ProRail en Verkeer en Waterstaat. Een aantal bedrijven, vooral in de grond-, weg-, en waterbouw gebruiken TenderNed om op deze aanbestedingen in te schrijven.

Zoals elk ICT-project kent TenderNed zijn risico's. Doordat TenderNed een reeds bij ProRail en Rijkswaterstaat beproefd prototype is, zijn de risico's kleiner dan bij volledige nieuwbouw. De ervaringen van de huidige gebruikers worden meegenomen bij het geschikt maken van TenderNed voor landelijk gebruik. Momenteel wordt vastgesteld welke aanpassingen en maatregelen noodzakelijk zijn om TenderNed geschikt te maken voor grootschalig landelijk gebruik.

- 181 De kosten van SenterNovem nemen fors toe, de personele kosten in 2008 met liefst 5,1 %. Wat is daarvan de oorzaak?

De toename van de personele kosten hangt samen met de verwachte groei van het opdrachtenpakket van SenterNovem. Vanwege de in het Regeerakkoord aangegeven intensiveringen op gebied van duurzame samenleving, innovatie, kennis/onderzoek en ondernemerschap wordt een toename verwacht van de uit te voeren opdrachten voor opdrachtgevers, vooral overheden. Voor het uitvoeren van deze extra opdrachten is personeel nodig, hetgeen leidt tot stijging van de personele kosten. Daarnaast is sprake van de reguliere stijging van de salariskosten zoals deze is vastgelegd in de CAO-Rijk.

- 182 Kan de regering aangeven welke regelingen SenterNovem in 2008 moet uitvoeren en om welke bedragen het gaat? Wat is de beoogde omzet van SenterNovem in 2008, wat zijn de uitvoeringskosten als % van de omzet en hoe beoordeelt de regering deze verhouding?

SenterNovem voert voor verschillende opdrachtgevers in totaal circa 360 regelingen uit op het gebied van innovatie, energie, landbouw, onderwijs, verkeer en vervoer, transport, milieu en wonen. SenterNovem slaat een brug tussen o.a. overheid en bedrijven en kennisinstellingen. SenterNovem levert diensten op gebied van adviseren, netwerken, informeren en subsidiëren. De totale uitvoeringskosten om deze diensten uit te voeren bedroeg voor 2006 circa €105 miljoen. Met betrekking tot subsidies is in 2006 een bedrag van circa €1.405 mln toegekend om subsidieprojecten uit te voeren. Gerelateerd aan de uitvoeringskosten die worden gemaakt om deze subsidieprojecten te behandelen bedraagt het percentage uitvoeringskosten circa 6,0%. Dit is een redelijk stabiel cijfer dat ook voor 2008 wordt verwacht en afhangt van de wijze waarop subsidies moeten worden uitgevoerd.

De efficiency van SenterNovem als organisatie wordt beoordeeld aan de hand van het percentage aan overhead (directe versus indirecte kosten). Uit een recent uitgevoerde benchmark naar de overhead bij veel baten-lastendiensten binnen het rijk blijkt dat SenterNovem met een overheadpercentage van 11% hoort tot de agentschappen met de laagste overhead.

- 183 Wanneer ontvangt de Kamer de door de regering toegezegde kritische doorlichting van SenterNovem (31 031 XIII, nr.8)?

Bij de behandeling van het jaarverslag van EZ 2006 heb ik aangegeven dat ik van plan ben om kritisch te kijken naar SenterNovem, diens werkwijze en de effectiviteit en moet bezien op welke manier ik dat zou doen. Daarbij heb ik aangegeven dat dit kan gebeuren door o.a. te kijken naar de resultaten van klanttevredenheidsonderzoeken. Inmiddels heb ik dit in overleg met mijn collega van VROM onderzocht, mijn bevindingen meld ik binnenkort aan de Kamer met een gezamenlijke brief van mij en mijn collega van VROM.

- 184 Van wie is de instemming nodig die op pagina 118 wordt bedoeld? gaat het hier om de instemming van EZ? Waarom is de instemming voor de bedoelde efficiency verbetering nog niet verleend?

SenterNovem voert subsidieregelingen uit voor verschillende opdrachtgevers. In sommige gevallen is het mogelijk om efficiency te behalen door bijvoorbeeld de regelgeving die voor de regelingen geldt te vereenvoudigen. De opdrachtgevers zijn verantwoordelijk voor de subsidieregelgeving. SenterNovem kan die regelgeving niet eigenhandig wijzigen, maar wordt wel betrokken bij het opzetten en aanpassen van regelgeving.

- 185 Waarom wil de regering pas eind november 2007 definitief beslissen over de inwerkingtreding van de Postwet? Zijn postbedrijven naar uw verwachting in staat om binnen een maand investeringsbeslissingen te nemen om actief te worden op het vrij te maken deel van de postmarkt en die beslissingen binnen diezelfde maand uit te voeren? Kloppen de geruchten dat het niet lukt om alle lagere (post)regelgeving voor 1 januari 2008 op te stellen, met als mogelijk gevolg uitstel van de liberalisering?

Mij is niet bekend dat de regering pas in november definitief wil beslissen. Wat wel zo is, is dat er begin november naar verwachting duidelijkheid zal zijn over de besluitvorming in Duitsland over de volledige marktopening en de daaraan gestelde voorwaarden. Bij de Kamerbehandeling van het wetsvoorstel is afgesproken dat ik de Kamer hierover zou informeren, parallel aan besluitvorming over de datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Het is de uitdrukkelijke wens van de Kamer zelf geweest om het KB te laten voorhangen alvorens een definitieve datum van inwerkingtreding vast te stellen. Tot dat het KB is vastgesteld is er geen absolute zekerheid voor bedrijven over de datum van inwerkingtreding. Postbedrijven zijn, voorzover mij bekend, daarvan op de hoogte en houden daar rekening mee.

De aangenomen amendementen op het wetsvoorstel hebben de nodige veranderingen gegeven in het oorspronkelijke wetsvoorstel. De oorspronkelijk voorziene uitwerking in lagere regelgeving is daardoor ook anders geworden en vergt de nodige tijd. Dat neemt niet weg dat maximale inspanningen worden geleverd om de voorgenomen datum van inwerkingtreding van 1 januari 2008 te halen. De haalbaarheid van deze datum is mede afhankelijk van de tijdige afronding van de discussies in het Parlement.

Bijlage: Aantal indicatoren en kengetallen per algemene en operationele doelstelling (vraag 8)

Doelen	Prestatie-indicatoren	Kengetallen
Artikel 1: Goed functionerende economie en markten in Nederland Algemeen 1. Bevorderen van een stabiele macro-economische omgeving en versterken van de Interne Markt 2. Optimale marktordening en mededinging bevorderen 3. Positie consument versterken	- Geen indicatoren of kengetallen, wordt in leeswijzer verklaard - 1	2 idem 1 1
Artikel 2: Een sterk innovatievermogen Algemeen 1. Kennisbescherming 2. Meer bedrijven die meer (technologische) kennis ontwikkelen en benutten 3. Topprestaties op innovatiethema's	- - 1 -	3 1 4 1
Artikel 3: Een concurrerend ondernemingsklimaat Algemeen 1. Bevorderen level playing field 2. Stimuleren meer en beter ondernemerschap	- 1 1	3 - 3

3. Benutten van gebiedsgerichte economische kansen	2	1
Artikel 4: Doelmatige en duurzame energiehuishouding		
Algemeen	-	1
1. Optimale ordening en werking van de energiemarkten	2	-
2. Energievoorzieningszekerheid op korte en lange termijn	-	7
3. Verduurzaming van de energiehuishouding	4	1
Artikel 5: Internationale economische betrekkingen		
Algemeen	-	6
1. Een vrijer internationaal handels- en investeringsverkeer en een versterkte internationale economische rechtsorde	Geen indicatoren of kengetallen, wordt in leeswijzer verklaard	idem
2. Bevorderen internationaal ondernemen	2	2
3. Het aantrekken van investeringen van buitenlandse bedrijven in Nederland	4	-
4. Het gericht ondersteunen van het bedrijfsleven in kansrijke sectoren op buitenlandse markten	1	-
Artikel 8: Economische analyses en prognoses		
Algemeen	-	-
Artikel 9: Voorzien in maatschappelijke behoefte aan statistieken		
Algemeen	4	-

Artikel 10: Elektronische communicatie en post		
Algemeen	-	1
1. Een efficiënt werkende communicatie- en postmarkt	2	1
2. Een veilig en betrouwbaar elektronisch- en postnetwerk	1	2
3. Ontwikkeling van innovatieve voorzieningen, producten en diensten voor elektronische communicatie en benutting ervan door de consument, het bedrijfsleven en de (semi-)publieke sector	1	3-